नमोतस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स।

धर्मोदय

नेपाल भाषाया लय्-पौ

बोधिसत्व

वर्ष ५ | अँला | बुद्ध संवत् २४९६ | थुगु अंकया ।=)

पूर्ण संख्या ६० | नेपाल संवत् १०७२ | दच्छिया चन्दा ३)

Downloaded from http://www.dhamma.digital

थुगु अंकया ज्वलं

विषय		पौल्या
बुद्ध-वचनामृत—	....	
जि संसारया सेवा याय्—भिक्षु महानाम	....	२०८
ल्याहाँ वय् (कविता)—श्री सूर्यबहादुर "पिवा"	....	२१०
भाषाया सिना ज्या—श्री रत्नध्वज जोशी	....	२११
भगवान बुद्धया व्यक्तित्व—श्री सुमन वात्स्यायन	....	२१३
"चुमक"—श्री गुलाबरत्न वाजपेयी	....	२१५
तीर्थयात्रा—भिक्षु अमृतानन्द	....	२१७
भवतारक सु ज्वी ?—भिक्षु सुबोधानन्द	....	२१९
गो ??? (कहानी)—श्री भाइचन्द प्रधान "विशारद"	....	२२०
सत्यता—श्री लोकबहादुर शाक्य	....	२२२
मचा—श्री धुयास्वां सायमि	....	२२३
अबला—श्रीमती रुक्मणी देवी	....	२२३
महास्थविर आनन्द—श्रामणेर सुदर्शन	....	२२४
भावना—"प्रकाश"	....	२२६
स्वागत भाषण—श्री कुलधर्म रत्न एम्० ए०	....	२ ७
का धासा गथेम्हन—श्री शुभरत्न	....	२३०
जय माँ भाय् (कविता) श्री धर्मज्योति	....	२३०
समाचार	....	

"धर्मोदय" या ग्राहक जुयादिसँ, याना दिसँ,

आगामी दिसम्बर अंक लुम्बिनि विशेषाङ्क जुया पिहाँ वईगु दु। लिपा नुगः मछिका च्वने म्वाक आवंतुं ग्राहक जुया लुम्बिनी विशेषाङ्क स्वई दीगु लोमंका दी मते। थुके तस्वीर नं यक्व दई। पौनं आपालं दै। थः थः परिवार पिन्त नं "धर्मोदय" या ग्राहक याना लुम्बिनि विशेषाङ्क दर्शन बीगु प्रयत्न याना दिसँ मौका चुके जुई। ग्राहक चन्दा छ्वै है दीगु थाय्—

व्यवस्थापक—"धर्मोदय"
४, रामजीदास जेटियालेन,
कलकत्ता ७

"धर्मोदय" या सहायता व सहयोग दातापिन्त

"धर्मोदय" न्ह्याबलें ल्हाफया च्वना बरोबर निपा ल्हा नं फया बया च्वना! छिकपिसं नं बिया वं च्वन। आः नं दिसम्बर महीनां लुम्बिनीया बारे "लुम्बिनी विशेषाङ्क" पिहाँ वयत सना च्वंगु दु। उगु विशाल विशेषाङ्कया लागी थुगु बार निपा ल्हाजक मखु लँ-कूहे फया च्वना। आशा तथा विश्वास दु "धर्मोदय" या लँ-कू दंकेत यथा श्रद्धा-चन्दा बियादी धैगु।

चन्दा छ्वया हयगु थाय्—
व्यवस्थापक—धर्मोदय,
नं० ४ रामजीदास, जेटियालेन, कलकत्ता—७

Dhamma Digital
Downloaded from http://www.dhamma.digital

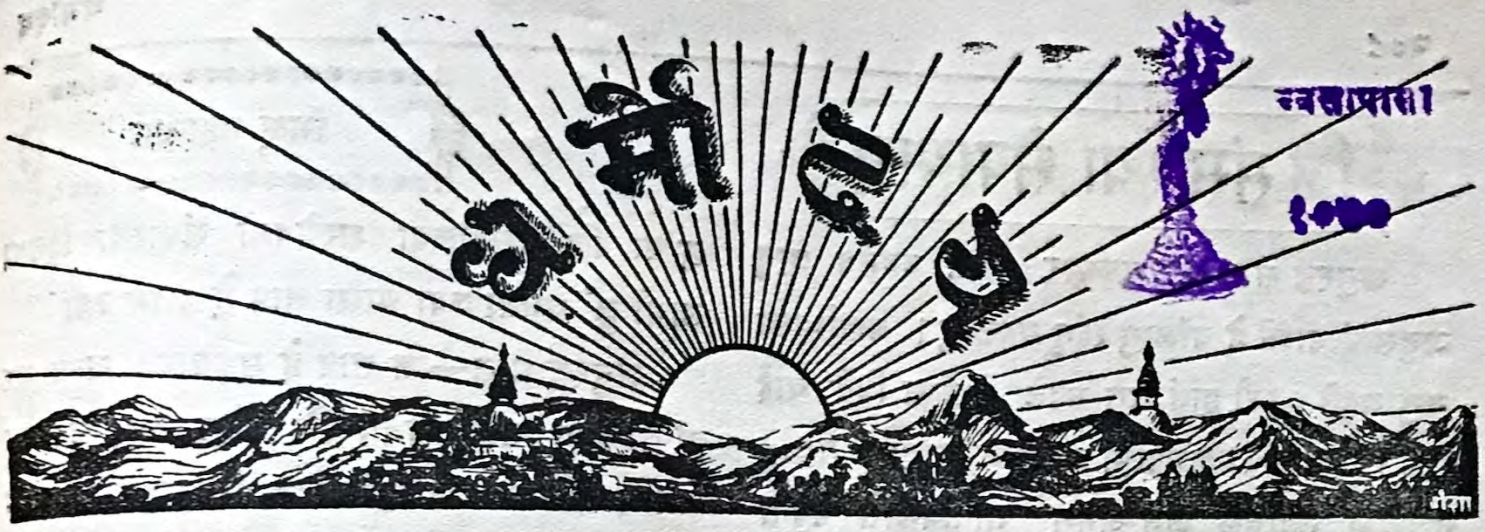

"भासये जोतये धम्मं"

सम्पादक :—भिक्षु महानाम "कोविद"

वर्ष ५	कलकत्ता	भाद्रपद वि० संवत् २००८ सितम्बर ईस्वी संवत् १९५२	अंक ११

बुद्ध-वचनामृत

छमू समये भगवान् बुद्धं भिक्षुपिंत सःता थथे धै बिज्यात :—

भिक्षुपिं ! लाभकामी भिक्षुयात, सत्कार कामी भिक्षुयात, मेपिनि नां प्रचार ज्वीगु स्वे मफुम्ह भिक्षुयात, निर्लज्जी भिक्षुयात, मखुगु आशा काईम्ह भिक्षुयात हानं मिथ्या दृष्टिम्ह भिक्षुयात नापं च्वनीपिं भिक्षुसंघपिनि यई मखु। उज्याम्हसित भिक्षु संघं गौरवादर नं तै मखु।

थुकिया विपरीत कथं गुण दुम्हसित भिक्षुसंघपिनि यनं यई गौरवादर नं तई।

—अंगुत्तरनिकाय

प्रव्रज्याय् मन तय् ठाकु, प्रव्रज्या जूसानं नियम पुरे याय्गुली मनतय् ठाकु, गृहस्थ भावे च्वना दुःख भोगयाय्नं ठाकु, असमानपिं नापं हना च्वनेगु दुःख आवागमने मलासें दुक्खं छुटे ज्वीगु स्व।

* * * * *

भमनं स्वांयागु वर्ण व गन्धयात मस्यंकुसे उकिया रस कया वनी थेंतुं प्रव्रजितपि नं गामे चाः हिला वनी।

* * * * *

मेपिनिगु दोष अर्थात् परजनं छुयाः छु मयाः धका स्वः ज्वीगुया सिनं थःगु दोष व थःमं यानागु वा मयानागु स्वेगुहे अत्युत्तम।

ल्वहँ यागु पर्वत फसं संके मफैगुथेंतुं विद्वान जनतय्त निन्दा प्रशंसा निगुलिं नं कम्पा याय् फैमखु।

—धम्मपद

Downloaded from http://www.dhamma.digital

जि संसारया सेवायाय्

भिक्षु महानाम

अनुरुद्ध साब हे सुकुमार। वैत च्वनेत ऋतु अनुसारं धाथ्यें हे बांलागु स्वंगू महल दु। बर्षाप्यला गुगु महले च्वनी हानं उगु महले चिकुला बिते याई मखु। वया सेवा शुश्रुषाया लागी आपा दास-दासीत दु। व न्ह्याबलें अने-अनेगु भोगविलासे पेपुना च्वनी। वया जन्म शाक्यकुले जुल। वया किजाया नां महानाम। महानाम साप हे समझदार एवं व्यवहारिक मनू खः। व भोगविलासं अलग्ग जुया, थःगु जीवन बितेयाना च्वन।

अबले भगवान बुद्ध शाक्य-राजे चाहिला बिज्याना च्वन। थाय् थासे आपा हे मनूत भगवानया नवाविष्कृत धर्मे दीक्षित जुया च्वन। गुलिमछि शाक्य-पुत्रपिं छ्यें तोःता भगवानया शरण वनाः भिक्षु जुया थःगु जीवन सफल याना च्वन। महानामं, शाक्यत भिक्षु जूगु खना मनं मनं बिचायात-"थौं कन्हे छ्यंखा पत्ति मनूत, प्रव्रजित जुया, भगवानया आज्ञानुसार संसार-सेवा याना च्वं च्वन। अले जिं जक छाय् याय् मफई। अनुरुद्धयात छ्यंया ज्याजि फुक्क भाला बिया, संसारया सेवा याय्या लागी जि जक छाय् मवने।

"अनुरुद्ध! स्व, छ्यंखा पत्ति शाक्यपुत्रपिं भिक्षु जुया भगवानया आज्ञानुसार लोक सेवाया ज्या याना-च्वन। तर झीगु छ्यें आतक्कं थ्व भिगु ज्याया लागी सुंहे भिक्षु जुई मफुनि। यदि झी मध्ये सुना नं थ्व पुण्य कार्यया लागी सहयोग बी फुसा साप हे असल ज्वी। झी अबु-बाज्यापिं नं थ्व संसारे थथे हे कमाय् यायां सिना वन अथे हे झी नं सीतिनि। थौं कन्हे थ्व संसारे दकसिबे आपा ज्ञानीम्ह, सकल बिद्यास पारंगत जूम्ह, शाक्य-कुलं भिक्षु जूम्ह भगवान-बुद्ध थ्व नगरे बिज्याना च्वंगु दु। अकिं जिं मतीतया कि छ बा जि बसपोलया शरणेवना संसारया हितया लागी छुं धर्मया ज्या यासा साप हे उत्तम ज्वो।"

अनुरुद्धं धाल—जि साप हे सुकुमार। जन्म भर बां बां लागु महले च्वना, भि भिगु वस्तु उपभोग याना। अकिं आ जिं छ्यें तोःता, भिक्षु जुया संसारया सेवा याय् फुगुनं मखु, फैनं मखु। यदि छ फुसा हुँ। छ्यंया भाला जित ब्यु। जिं चलेयाना च्वने।

महानामं धाल-अनुरुद्ध! अथेसा का, थ्व लुँया धुकू खः, थ्व ध्यबा-म्हिचा खः, थ्व पुसा खः, थ्व ताचा-तीचा खः। गबले वा वई अबले व पुसा प्यु। न्हापालाक प्यु, अले लः ब्यु, बांलाक पाके जुल धायव लया दाया गंका छ्यें यंकि।

अनुरुद्धं धाल—"थज्योगु ज्या जिं याय् फै मखु। थ्व ला जाल थें च्वं। ज्यू, थ्वला धा, थ्व ज्या ब्याक्क गुगु महिनां सिधई। हानं गबले निस्यें गबले तक जि स्वतन्त्रता पूर्वक च्वने दै?"

महानामं धाल-अनुरुद्ध! थ्व गबलें हे सिधइगु ज्या मखु। गृहस्थीया ज्यां गबलें हे मुक्ति पावे ज्वी फै मखु। थ्व ज्या जिं जक शुरुयानागु नं मखु। आजु तपाआजुया पालें निस्यें चले जुया वःगु ज्या। धाथें धायमाल धासा थ्व ज्यां उम्ह व्यक्ति हे मुक्त खः गुम्ह दक्को फुक्क तोःता आत्मगवेषण तथा संसारया कल्याणार्थ लगे जुया च्वन। छ्यें जिथें जाम्ह गृहस्थं थ्व संसारिक झं झंट गबलें हे मुक्त ज्वो फै मखु।

"अथेसा थःगु छ्यें, बुँ ब्याक्क का बा! जि भगवानयाथाय् भिक्षु जू वने तेना।

× × ×

"यो मां! थ्व दक्को फुक्क तोःता, भिक्षु जुया संसारया सेवा याय्या लागी जिगु जीवन लगे याय् माःते वल। छं जित आज्ञा ब्यू। जि थौं हे भगवान बुद्ध-

Downloaded from http://www.dhamma.digital

याथाय् वना प्रव्रज्या फों वने। जिं थ्व गृहस्थिया झंझट बाँलाक थुइका काय् धुन। थ्व भोग-विलास निरर्थक धका सिल। थ्व जित मयूल।"

"पुत्र अनुरुद्ध! अथे धाय् मते। छिपिं निम्ह जिगु मिखाया प्वाल्-प्वाल् थीगु नौ खः। जि छिपिं मदयेक म्वाय् फै मखु। आला छु धाय् सीसां जिं छिपिं लोमंके फै मखु। पुत्र! अज्योगु खँ ल्हाना जित दुःख बी मते। संन्यास-कर्म साप हे थाकु। छिपिं थें जापिं सुकुमारपिसं भिक्षु-नियम पालन याय् थाकु। याय् नं फै मखु। छिमित छ्यें छु वस्तु मगागु दु। फुक्क भोग पदार्थ, धैगु तक पुरे याइपिं दास-दासीत दु हे दुनि। अले छिमिसं दुःख उठे याय्त छाय् मती तयागु? स्वाँयागु दसना तोःता कँयागु लासाय् देनेगु छाय्? वा! आराम या।"

"यो माँ! थ्व फुक्क भोज-पदार्थ तुच्छ खः, क्षणिक खः। थुकिं स्वीतं हे शान्ति तथा सन्तोष दई मखु। जिगु मन जा भगवान् याथाय् हे ब्वाना च्वन। जि याकनं हे वने। जित पने मते। छं जित आज्ञा ब्यु। जिं थःगु शक्तियात बाँलाक म्हस्यू। जिं संन्यास-धर्म पालनयाना, आजीवन वसपोल भगवान सम्यक् सम्बुद्धया शरणे ब्रह्मचर्य पालन याय्। यो माँ! संसारे गोता प्रकारया दुःख-व्याधि दु। मनुष्य दुःखं संतप्त तथा पीड़ित जुया च्वन। न्हाथाय् स्वसां दुःख हे दुःख जक। आः जिं छको मखु, निको मखु स्वको तक नं आज्ञा फोंने।"

"पुत्र अनुरुद्ध! छं योम्ह मित्र भद्दिय शाक्यं जा थःगु राज्य चले याना च्वंगु दु। अले छं जक छाय् चले याय् मफु? पुत्र! छं छु मतीतया च्वना? वं गबलं हे राज्य तोःते फैला? छु छ थें बनं प्रव्रजित जुई यइला? पुत्र! सुख सुया नं हे तोःते यइ मखु। तोःते मास्ते वइ नं मखु। त्वते नं साप हे थाकु। छंगु वनेगु हे मती दुसा हुँ, जिं छंत आज्ञा बी। यदि छं योःम्ह मित्र भद्दिय शाक्य थःगु राज्य तोःता छ नाप प्रव्रजित ज्वीत तयार सा छ नं व नाप प्रव्रजित जु।"

× × ×

"पासा भद्दिय! जिगु प्रव्रज्या छंगु ल्हाते।"

"अय्सा अनुरुद्ध! छ स्वतन्त्र। गथे धाल अथे याना बी।"

"पासा भद्दिय! अथेसा नु, जि नाप छ नं प्रव्रजित जु। जिमि मांनं जित धाल-यदि छँम्ह मित्र भद्दिय जुजु थःगु राज्य तोःता प्रव्रजित ज्वीसा छ नं जु।"

"स्त्र अनुरुद्ध! जि प्रव्रजित जा जुये, तर राज काजया भार जिगु हे बोहले तिनि। न्हेदँ तक आस्येनि। न्हेदँ फुत धाय्व थ्व जिगु राज-भार सुं छम्ह सित भाला बी।"

"मखु, पासा! अथे ज्वी मखु। न्हेदँ ला छु न्हेन्हु हे जिं पी फै मखु।"

"अथेसा, न्हला आस्येनि।"

"मखु; पासा! जिगु मन जा भगवानयाथाय् हे जक ब्वाना च्वन। जिं न्हेला तक नं पी फै मखु।"

"अथेसा कम-से-कम न्हेन्हु प्युरे। जिं फक्क व्यवस्था याय्।"

"का, न्हाथे याना नं न्हेन्हु जिं पी।"

× × ×

सकल मल्ल देशे हल्ला-गुल्ला मचे जुल कि शाक्य राजा भद्दिय राज्य तोःता प्रव्रजित ज्वीत वन। कन्हे खुनु आपा लावा-लस्कर नाप शाक्य कुलपुत्रपिं छथ्वः भगवानयाथाय् प्रव्रजित ज्वीत वन। व फोजेः शाक्य-जुजु भद्दिय, अनुरुद्ध, आनन्द, भृगु, किम्बिल, देवदत्त तथा सकसिगुं सेवा याइम्ह उपालि धयाम्ह नौ नं दुगु जुल।

शाक्य-राज्यया सीमा पुलेवं सेना लित छ्वत। भचा न्होने वना सकसिनं थःथःगु आपा मू वंगु

Downloaded from http://www.dhamma.digital

तिसा तोःता उपालियात धाल—छंगु जीविका याय्या लागी थ्व धन गाई। "आ छ लिहाँ हुँ! जिपिं शाक्य-सिंह भगवान बुद्धयाथाय् बना, भिक्षु जुया जनसेवाया ज्या याय्।"

उपालि तिसाप्व ज्वना लिहाँ वना च्वं च्वन, लेँ वैत शाक्यतय्गु स्वभावया खँ लुमना वल। मनं मनं बिचा यात-नगरे च्वंपिं सकसिनं धाइ कि थ्व अकृतज्ञ सेवक उपालि थः स्वामी स्याना तिसाप्व ज्वना लिहाँ वल। अकि थ्व हे बेस कि जिनं भगवान बुद्धयाथाय् हे लिहाँ वने। न्यना तयागु दु कि वसपोल साप हे दयालु करुणा-निधान, सकसितं समान भापी। वसपोलया न्होने तःधिक-चीधिक, धनी-गरीब, ब्राह्मण-अछूत सकलें बराबर। जित आः थ्वहे दकसिबे तःधंगु कल्याणकारक मार्ग खः कि भगवानया सरणे वना प्रव्रज्या ग्रहण याय्, हानं आजीवन ब्रह्मचर्य पूर्वक जीवन बितेयाना धर्मया सेवा याय्।

लेँ शाक्य-कुल-पुत्रपिसं उपालि लिहाँ वया च्वंगु खना, सकलें दित। न्होने वया उपालि थःगु मतीवःगु खँ ब्याक्कं कन। अनंलि सकलें प्रसन्नचित्त जुया भगवानयाथाय् वन। भगवानया पालि भोपुया शाक्यकुल-पुत्रपिसं धाल—'भन्ते! जिपिं शाक्य-कुल पुत्रपिं साप हे अभिमानी तथा जाति गौरव नं आपा। यदि भगवानं जिमित न्हापालाक भिक्षु छुना उपालि नौ लिपा छूसा जिमिसं वैत नीच भापि फु। अथे जुल धाय्व भगवानया धर्म जिमिसं बाँलाक पालन याय् फै मखु। जिमित सकसिनं निन्दा याई। अकि न्हापालाक उपालि नौ हे प्रव्रजित याना बिज्याहुँ। अले जिमिसं न्हाबलें वया पालि भोपुई घृणाया पलसा थकालि भापा जिमिसं वया सम्मान याय्, पूजा याय्।

वसपोलं अथे हे याना बिज्यात। न्हापालाक उपालि नौयात भिक्षु छुत। अनं लिपा शाक्य-कुल-पुत्रपिंत भिक्षु छुना बिल।

ल्याहाँ वय— * *

* * * —श्री सूर्यबहादुर 'पिवाः'

जिके मदुगु मखु माया छंके,
छन्त मफुनि जिं सो लोमंके,
छं ला धाइ 'नका तियिका ति'
दुगु मखुत जिके कां-कौ बाःति।
बियत ज्यूगु दुगु प्रियतम, छन्त
ब्यु ब्युं ब्यु ब्युं थौं छुं हे मन्त।
विकाशया लँय् जुय मदु बाधा,
इना जहाने दुगु नय् वा धा,
पत्रगिं याके द हे दु खः, दु,
का छं आः ला आशा न्हूगु,।
बियत ज्यूगु दुगु प्रियतम, छन्त
ब्यु ब्युं ब्यु ब्युं थौं छुं हे मन्त।

वन्यत कमाय् याः छुं दिन यातः
अनं वन्य ब्यु जितः पने मते सो,
दां-पो, ज्ञां- पो ज्वना जि ल्याहाँ,
वय तिनि छंथाय् जुयाः जि पाहाँ।
बियत ज्यूगु दुगु प्रियतम, छन्त
ब्यु ब्युं ब्यु ब्युं थौं छुं हे मन्त।
ह्वाँय् ह्वाँय् रुव क्रुवं जोवनयात
सित्ति छ्वे मदु ज्वना च्वं ज्यात,
वियोगया थौं दिन जुल झीगु
विभोरया नं वयितिनि जियिगु।
बियत ज्यूगु दुगु प्रियतम, छन्त
ब्यु ब्यं ब्यु ब्युं थौं छुं हे मन्त।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

भाषाया सिना-ज्या

* * श्री रत्नध्वज जोशी

मां भायूया रक्षा अशिक्षित वर्ग ति अर्थ शिक्षित वा शिक्षितवर्ग मया। तर इमिसं थ्व ज्या आपालं याना अज्ञान तथा विवशता पूर्वक याना च्वनी। थ्वहे कारणं इमिसं थःगु भाषाया प्रचार नं उस्त यायूफइ-मखु। थुखे शिक्षित वा अशिक्षितवर्ग गुबलें थःत सभ्य थें खना व गुबलें शिक्षा तथा जीविकाया लागी मेगु प्रचलित भाषायात ज्वज्वं थःगु मातृ भाषा लोमंका नापं छ्वै। तर थुपि मध्ये मातृ भाषाया महत्व बांलाक थूपिसं जुल धासा भाषाया रक्षा जक मखु, माःकथं प्रचार नं याइ।

भाषाया प्रचार यायूगु लँ स्वका दु :—(छका) व भाषाया व्याकरण ब्वने थाकुगु लिं हे उकिया प्रचारे आपालं कष्टया अनुभव याय् माला च्वन, निगुलिं भाषा केवल शिक्षित वर्गया भाषा जूवन। नेपाले पर्वते भाषाया थुलि याउँक प्रचार जुया च्वनेगु-या छगू कारण व भाषाया व्याकरण विषयक नियम सरल जुया च्वनेगु नं खः। थथे हे झीसं नं व्या-करण सरल स्वया नं सरल यायूफत धासा प्रचारया छपुलँ याउँक हे चाली (निका) शिक्षा व सुथे बहनी ल्हा-म्हुटु चूलाकेगुली थ्व भाषा सहायक जुया च्वनेमाः अंग्रेजी थें जागु थाकुगु भाषाया नं संसारे थुलितक प्रचार जुयाच्वनेगुया छगू कारण थ्व हे नं खः। न्हाथाय् नोकरी यासां अथवा विदेशे चाह्यू वंसां अंग्रेजी भाषा आपालं ज्या बियाच्वन थ्व हे कारणं झिदँझिदँ ब्वना नं बांलाक खँ ल्हाय् सयूके थाकुगु थ्वहे भाषा ब्वनेगुली सकलें लासां मलासां ब्वांय् जुया-च्वन। नेपाले ला ब्वना, असफल जुया तोतूपि हे बच्छि दत नं याइ मखु। (स्वका) ज्ञान तथा आन-न्ददायक सफू ब्गु भाषाय् तःगु मछि दया च्वनेमाः। तुलसीकृत रामायणं अवधी भाषायागु व सूर सागरं ब्रज भाषायागु प्रचारे आपालं हे सहायता ब्यूगु दु। संस्कृत व अंग्रेजी भाषाया विषये ला थ्व खँ धयाच्वने माःगु हे मदु।

अतएव नेपाल भाषाया प्रचार यायूगु उत्कट इच्छा यदि झीके नं दु धयागु जूसा थ्व भाषा-भाषी मध्ये छ्यें नय् त्वनेया दुःख उस्त मदुपि व लेखकवर्ग दकसिबे न्हाप्पां जातिया उन्नतिया लागी यथायोग्य त्याग अवश्य याय्माः। तर थन त्याग याय्गुया अर्थ खुशी गा पाय्गु मखु परलोके जक दइगु सुखया आशा याय्गु नं मखु। थ्व त्याग छगू प्रकारं 'सिना ज्या' याय्गु थें हे भतिचा पिना धैर्य याना आपा सयूकेगु ज्या याय्गु खः। छाय्धासा सःयागु अथवा आखःयागु भाषा धयागु झीगु मनयागु खँ काल-बिल याय्गु छपु मू-लँपु खः। थ्व लँपु गुलि सुचुल, गुलि तफ्फा जुल तथा गुलि आनन्ददायक जुल, उलि हे अप्पो लोकं थ्व लँया व्यवहार याइ। लोकं छ्यला गुलि गुलि ज्यल, उलि उलि हे थ्व लँपु यचुया वइ, यइपुसे च्वना वइ, तर स्यनो वनी मखु। थथे जुया ज्यला वोंलिसे थ्व लँपु अप्पो स्वया अप्पो संख्या मनूया थःगु हे सम्पत्ति थें जुइ। थ्गु प्रकारं थ्व भाषायात अधि अधिक यचुकेगुली, सुचुकेगुली ध्यान तइपि, परिश्रम याइपि मनूतनं संसारे आपा दया वइ यूरोपे अंग्रेजी भाषा व भारते हिन्दी भाषा थौं थुजागु हे लँपु जुइ धुंकल। थुकिं याना स्वैत अप्पो लाभ जुल? गुह्म गुह्मसिया व मातृ भाषा खः इमित। छाय्धासा गुगु जाति, गुगु समाजं थःथःगु मातृ भाषा यात यचुका सुचुका लोकोपयोगी साहित्यं समृद्ध याना मेमेगु भाषा-भाषीपिनिगु लागी नं थःगु हे सम्पत्ति

Downloaded from http://www.dhamma.digital

याका बी, व जातिया, व समाजया भविष्य नं उलि हे बांलाना च्वनी। लोकं व हे भाषाया अप्पो व्यवहार याइ गुगुलि थःत कतिलाइ थें च्वनी; त्वायूचिने मासां इपिलिसे हे चिनी, शिक्षक तय् मासां वहे भाषा ल्हाइपिं तयत स्वइ। थथे हे मेमेगु ज्या खँय् नं इपिंलिसे हे सम्बन्ध तया यायत स्वइ कारण—थःगु मातृ भाषां धयागु न्ह्याह्मसिनं नं बिना प्रयासं हे बांलाक खँ ल्हाय् सयाच्वनी। उकें थ्व 'सिनाज्या' न्हापांबले सिनां ज्या यायगु खःसों तबि लिपा याउंक छगःया सच्छिगः बालि लया-बुह्मां ज्या याना प्वाः थनेगु नं खः।

तर अज्ञान व अदूरदर्शिता धयापिं शत्रुत मनं बिंसिके छ्वे धायूवं तुरन्त बिस्यूं बनीपिं जात मखु। थ्वहे कारणं थ्व नेपाल भाषाय् नं प्रेम दुपिं सज्जनत यक्व दुसां तबि भाषाया 'सिना-ज्या' यायगुली दत्त चित्त जुया, सहायता बिया च्वना दीपिनिगु ल्या आपा मखानि। उदाहरणया लागि थौंतकं 'नेपाल भाषा परिषदे' व 'च्वसापासा' थ्व निगू संस्थाय् प्रकाशनया लागी वया च्वंगु सफूया नां काय् फु। लेखक वर्ग थःथःगु चःति हाय्का, गुलिखे समय फुका, च्वया बी हइतःगु गोगूखे सफू थन दु। तर प्रकाशनया लागी आवश्यक निसः, प्यसः, द्वछि दां चन्दा या रूपं बिया, सफूया नाप नापं थःगु नांया तथा थःगु पसः कोठी आदिया नं प्रचार यायगुली न्ह्याचिला दिपिं उदार धायला बा दूरदर्शी धाय् बःपिं सज्जनत चू मलागुलि व सफू पिकाय् मखना च्वन। थ्व छगू प्रकारं थ्व भाषा भाषीतयगु अदूरदर्शिता हे जक खः।

हिन्दी साहित्यं थौं आपालं उन्नति याय् धुंकल व केवल लेखक वर्गयागु हे जक हि चःतिं जूगु मखु। उत्तमोत्तम ग्रन्थ रचना याइपिंत दच्छिया छकः २०००) सिरया बीगु देव पुरस्कार दच्छिया १२००) बीगु मंगला पारितोषिक; दच्छिया ५००) बीगु चक्रधर पुरस्कार आदि गुलिखे प्रोत्साहनया लँ अन सम्पन्नवर्गं चायकातःगु दु। थुजागु खँला आः यत्थें झीत थन ह्मगसे थें तिनि। तर गुह्मं छह्म निह्म उदार शिक्षा प्रेमी साहु महाजनया जुइमो अथवा काजी, जनरल मन्त्री आदिया नामं जुइमा भाषोन्नति व देशोन्नतिया लागी नं थुजागु छगू निपु प्रोत्साहनया लँ अवश्य चाला च्वनेमाः। देशं व जन संख्या अनुसार ५००) या थासे बरु १००) जक हे थजु, थुजागु छगू न छगू लिधंसा दया च्वनेमाः अवश्य।

थन्थाय् लाक्क लासा सुनानं प्रश्न याय् फु, निसः, प्यसः, द्वछि दां हे चन्दा बीपिं मदु थाय्, सच्छि, निसः दां दँय्दसं पुरस्कार बीत गाक्क ब्याज वइकथं छकलं चन्दा बीपिं सु दे? थुकिया लिसलेथुलि हे च्वेगु उचित जुई द्वलं द्वो दां चन्दा बियादीपिं उदार जनत सुं हे मदु धयागु खँ मखु। 'नेपाल भाषा परिषद्' यात जक हे नं गोम्ह खे सज्जनं १०००), १०००) दां चन्दा बिया दीपिं दु। वेकः पिनिगु नां सीकादी मन दुपिसं परिषद्या मन्त्री कविवर श्री चित्तधर 'हृदय' जुयाके न्यनादी फु। थुलि जक मखु, (१) योग-सुधा (२) प्राचीन गीति संग्रह, (३) नेपाल भाषा गथे च्वेगु? (४) गद्य पुचः, (५) मस्तय न्ह्यबोसा, (६) निबन्ध परिचय' आदि तःगूमछि सफूनं थुजापिं हे उदार महाजनं बिया दीगु चन्दा द्वारा गुलिं पिहाँवे नं धुंकल, गुलिं पिहाँवेत लुखा खल्वी तुति दिका च्वने धुंकल। प्रस्तुत लेखया मतलब ला थुलि हे जक खः आवश्यकताया दृष्टि स्वेबले प्रकाशित जुइ धुंकुगु सफूया ल्या आपालं हे ह्म तिनि। च्वया तयार जुया च्वने धुंकुगु गोगूखे सफू अथें फवसा ह्मया च्वंगुलि मेगु च्वैपिंत नं प्रेरणा मगात। न्ह्याग्गु ज्याया नं थःथःगु उपयुक्त समय दु। समय वने धुंका ल्हा पुइकाच्वना छुं खेले मदु। थीगु निभा बी धुंका, तिमिलाय् वा पाय् धका च्वनेगुलि वा पा मस्वैगु जक मखु, सकसिनं मूर्ख धायका, अइले न्ह्यो पा याना, कपा भयातुकः जुइगु नं खः। उकें हलू धासेनि कुतिं न्याना क्यनेमागु मदु, 'सिना-ज्या' लायगु, खःसा गथां मुगः चःह्मे मथ्यवं हे याय् धुंके माः। अलेजक दुःखसिया अनुसारं बुह्मां ज्या नं बांलाइ। अस्तु।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

भगवान् बुद्धया व्यक्तित्व

श्री सुमन वात्स्यायन

"बुद्ध द्वारा भारत वासिपिनि जीवन व संस्कृती गुगु संशोधन जुल व छगू विचार व कर्म यागु महान् क्रान्ति जुल। गुगु क्रान्ति भारतवर्ष यात जक मखु विश्वया इतिहासे शताब्दीं शताब्दि तक छगू प्रबल प्रेरिका शक्तिया ज्या याना च्वन।"

—पं० जयचन्द्र विद्यालंकार

थ्वला माने हे याय्मा कि संसारे थौं तक गुलिखे हे धर्म संस्थापकपिं दुगु खः उकिसनं बुद्धया स्थान दकसिवे उच्च खः। वसपोलया आध्यात्मिक शक्ति, सूक्ष्म दृष्टि, आकर्षक वाक् शक्ति, थःगु विश्वासे दृढ़ता, सज्जनता दयालुता व उदारता एवं वसपोलया उच्च व निर्मल चरित्रया व्यक्तित्व—फुक्क गुणं वसपोलया महानतायात प्रमाण बिया च्वन। वसपोलया व्यक्तित्व थ्व संसारे उगु हे प्रकारं आकर्षक वा लोक कल्याणकारी खः गथे सन्तप्त मरुभूमिस छुं सघन व उच्चगु सिमा। बुद्धया जीवन निष्कलंक खः। वसपोल त्याग प्रेम व मधुरताया संरक्षक खः।

थौं तक गुलिहे तःतः धंपि धर्म संस्थापकपिं दुगु खः फुःकसियां थःत मनुष्यया च्वे—अलौकिक पुरुष ज्वीगु दावा यागु दु। महात्मा इसा इश्वरया पुत्र जुया वल। इसाईतय् फुःक सियां इसाया थ्व अलौकिकताय् विश्वास याय् हे मालाच्वन। इस्लामया संस्थापक संयोग वश खुदाया सुं थःथिति (नाता) ला मखु, पैगम्बर (=दूत) ला अवश्य खः। उकी हरएक मुस्माया कर्तव्य थ्व जुल कि न्हापां हजरत मोहम्मदे विश्वास याय्गु अतंलि वया वचने तथा खुदाया उपरे। किन्तु बुद्धं थःत गुबलेसं मानव प्राणीया सिवे मेगु छुं मधाः।

बुद्ध भी हे थेंज्याम्ह छम्ह पुत्र, पित्रा, पति व प्रिय मित्र खः। यद्यपि वसपोल भी साधारण जन पिं सिवे च्वे जुल अय्सां नं भीपिं नाप अलग मजू। भी हे थें जन्म जुल, ल्यायम्ह जुल, विवाह यात, पिता जुल, व संसारं तापाक वन। किन्तु वसपोलया विशेषता मनुष्य ज्वीगुली मखु कि मनुष्यया कर्तव्य पालन याय्गुली खः। वसपोलया जन्म जुल छगू उच्च कुले, हानं छगू साधा भिक्षुया जीवनी यात कया बिज्यात। जाति, पद लोलुपता तथा धन यागु भेदयात छखे तया बिज्यात। उकिं भीसं वसपोल यात मनुष्य मध्ये पूर्णम्ह धाय्।

बुद्धया व्यक्तित्वया चरम विकास स्वावलम्बन व जीवन यात कठिन नियंत्रण तथा भोगया पराकाष्ठां छखेतया मध्यम मार्गे यंकेगुली खः।

संसारे भीसं खनेफु कि सुं थःगु भार मेपिनि कपाले दिका ज्वीवं जीवन भर पला पला पत्तिकं ठक्कर नया, ज्वी, थुजागु संसारे छम्ह पुरुषया कल्पना, गुम्ह परावलम्बी जुया मुक्ति प्राप्त यात, विवेक व बुद्धि नाप ल्वाय्गु समान खः। बुद्धया विचारे प्राणी मात्रं थःगु उन्नतिया विकास थःम्हं याय्मा। वसपोलं धया बिज्यागु—"अत्ताहि अत्तनो नाथो, कोहि नाथो परोसिया।" मनुष्य थः मालिक थःखः मेपिं सु मालिक ज्वी?

वास्तवे बुद्धं मनू यात मनूयागु रूपे स्वय्गु इच्छा याम्ह छम्ह व्यक्ति खः। वसपोलया थ्व मयौ कि सुनानं वसपोलयात "पापी व पतिन तय् सरदार धाय् माः। मनुष्यपिसं सत्य थ्वीकेगु शक्तिया बारे गुबलेसं शंका मयाः। उकीं हे वसपोलं थःगु सारा

Downloaded from http://www.dhamma.digital

विचार मनुष्यया अस्तित्वे तया बिज्यात हानं, थःगु व्यवहारिक ज्ञान यातनं मानव प्रकृति यागु निरीक्षण तथा पूर्ण-अध्ययन द्वारा उन्नत यात। वसपोलं मानव जगतयात ताणकाः चिन्तन याना बिज्यागु खःसा कल्पना विकाश याम्ह अदृश्य अलौकिक म्ह व्यक्ति थें झी पाखें तापाईगु खः।

बुद्धया उद्देश्य मनूतयत काम क्रोध, मोह लोभ आदि बन्धनं मुक्त ज्वीका केवल सांसारिक इच्छा चक्रया अपेक्षा उच्च आदर्श पाखे यंकेगु। वसपोलं त्याग धर्मया उपदेश बिल गुगुकि काल्पनिक बहुदेव-वाद (नाना द्यःपिं भजे याय्गु) व फुःक तोता जितः भजेया" पाखेन यंकीगु मखु। विपरित व ला अन्त-रिक पवित्रता व उच्च चारित्रक तथा नैतिक गुण द्वारा भिंगु कर्तव्य दय्का दक्वो प्राणीपिं पाखे मैत्रि व करुणा तय्फय् केत। वसपोलं धया बिज्यागु फुक्कं स्वानुभूति खः (यथाकारी तथा वादी) वसपोलं संसारयात व हे लँ गुकी वना स्वयं मुक्त जुया बिज्यात।

मनुष्य स्वयं थःहे भिमभि कर्म व उकीया फलया उत्तरदायी खः। उकीं बुद्धं स्पष्ट धया बिज्यात "प्रयत्न ला छँ थम्हं हे याय्मा तथागत ला लँ क्य-निम्ह खः" बुद्धया इच्छा थ्व कि मनुष्य थःत थ्लितक सुदृढ़ याय्मा कि वया उपरे पिनेयागु झंझटं थी फै मखु "प्रयत्न, अप्रमाद, संयम व दम द्वारा थ्जागु द्वीप दय्केमा कि पिनेयागु वढि तोप्वी फै मखु" थथ्य हे आत्मचेष्टा वा प्रयत्नयात पराक्रम थका महाराज अशोकं धयादिल।

भगवान् बुद्ध श्रद्धाया पक्षे खः, अन्ध श्रद्धाया मखु। न्हापांनिसें वया च्वंगु खें वसपोलं अथें विश्वास मतो तु, किन्तु पुलांगु फुक्क सहि व न्हूगु फुक्क गलत—धैगु वसपोलं माने मया। दक्वो सुंनानं वसपोलयाके न्यन—"भन्ते, ब्राम्हण तथा मेमेगु सम्प्रदाय यापिं मनूत जिमिधाय् वै व थःथःगु उपदेश बिया थ्वहे सत्य खः मेगु असत्य धया थकी, उकीं भगवान् जिपिं संदेह ग्रस्त जुयाच्वन व थ्वीके मफु कि स्वीगु आचारण याय्गु।" बुद्धं उत्तर बिल 'थजाबले संदेह ज्वोगु उचित, किन्तु छुकीया उपरे नं थुकिं विश्वास याय् मते कि व पुलांगु खँ न्हापां निसें वया च्वंगु, न थुकिं विश्वासया कि व आपा खिया धाः गुखः न थुकीं विश्वासया कि व प्राचीन महात्मातय्सं च्वयातःगुखः, न थुकीं विश्वास या कि थ्व कथन असाधारण, अलौकिकम्ह व्यक्ति धागुखः। यदि व कथनयात छानबीन याना सकारण तथा फुक्कया निति लाभदायक खः धैगु सिद्ध जूसा उकी विश्वासया मेनले थ्व हे खँ यात बुद्धं धया बिज्यात—"सुनानं जिगु धर्मयात श्रद्धां हे ग्रहण मया-य्मा, बरु थुकीयात अथेहे नाय्का जाँचें याना स्वयमा गथे लुँकःमिं लुँ यात।"

बुद्धं मनुयात मनुष्यत्वं तापाका मसो। वस-पोलं मनुष्यया विवेक शक्तिया कदर याः। मनुष्य व पशुस भेद थुलि हे कि मनुष्यया बुद्धि नं विवेक नं दु, पशुया बुद्धि जक। विवेक द्वारा हे झीसं गुण-अवगुण, भिं-मभिं परीक्षा याय्फु। किन्तु कर्त्त-वादं मनुष्यया थ्व गुणयात छखे तया मेपिनि भरोसा याय्गु स्यना च्वन। बुद्धं मनुष्यपिंत थःगु शक्तिया विकासे हे उमि मुक्तिया इच्छा तःगु दु।

बुद्धं थःगु जीवनया अन्तिमे थः अनुयायिपिंत सःता थथे धया बिज्यात—"भिक्षुपिं! गुलि दया च्वंगुखः व फुःक अनित्य खः, अप्रमादी जुया (आलस्य छखे तया) जीवन था लक्ष यात संपादन या (पूर्ण या)।" [हन्ददानि भिक्खवे, आमन्तयामि वो, वय धम्मा संखारा, अप्पमादेन, सम्पादेथ]

अनु०—'कुमार'

Downloaded from http://www.dhamma.digital

"चुमक"

श्री गुलाबरत्न वाजपेयी

छं नं न्ह्यलं चा, जि नं न्ह्यलं चा। सारा संसारया न्ह्यलं चा। तर झीगु न्ह्यले कुम्भकर्ण यागु बेहोशी दु। झी न्ह्यलं चायुक चायुक नं न्ह्यो वेका च्वना। ल्हा तुति दःसांतभि निरर्थक जुया च्वन। न्हायुपं दु, तर ख्वाँय् सिकं महा ख्वाँय्। मिखा दु, तर झीगु ल्याख सूरदासया श्रेणी जुया च्वन। छायु छुकारणं ?—झीसं मनुष्य जीवनया रहस्य मथू।

संसारे सफलताया त्वाथ पुलेगु, खासयाना थौं कन्हेया जमानाय् मचा म्हितेगु मखु। सफलताया भाग्य-रेखा इपिं मनू तयुगु कपाले अंकित जुया च्वंगु दु—गुम्ह सिया हृदयले न्हून्हूगु आविष्कारया ग्वफय् वया च्वनी। गुम्हसिया, कर्मक्षेत्रे कमर कसे याना दनेगु तागत दु। गुम्हसिया मानसिक शक्ति तेजस्वी, अटल व प्रतापी।

छ चुमक खः। छंगु म्हय् दुने च्वंगु कोठा शक्ति यागु बिजलीघर खः। उकी दिमागी तागत उत्पन्न यायुत, जिन्दगी न्हूगु रंग हयुत, बिजली घरया दक्व मेशीन सफा यायुमा। वेंगु कल पूर्जा दुरुस्त याय् मा। उकी पेट्रोल तयुमा—जोरदार 'स्पीड' उत्पन्न यायमा। गुकिं याना, दुने च्वंगु दक्व मेशीन खुरु खुरु चले जुई। छंत सफलताया मार्गे विजय प्राप्त यायुया लागी भचा हे मथाकुई मा।

न्ह्यागु देशया उत्थान-पतन नं, अन च्वंपि मिसा मिजं तयुगु आकर्षण शक्ती निर्भर दु। जाति यागु क्रम विकास, परिश्रम व तत्परतां जुई। थौं गुगु देश पतनया तःगागु गाले कुटुंबना च्वन, अन अंधकार बाहेक ज्योतिया भ्याहे हे मदु। इमिगु घृणित बाखँ थ्व खः कि उगु देशं गुवलेसं मनूयात आलस्यया न्ह्यलं मथं। यदि झी मनू तयुगु त्रुटि माल धायुगु, लिपा इपिं भिंगु लँय् बना च्वंगु खनेदै। व त्रुटि सदांया लागी नष्ट याना बीगु छगू जक उपाय दु—झीसं न्हापां थःत म्हसीकि। अले इमिगु शरीर पलटे याना ब्यु। झीगु दैनिक अनुभवं थ्व खँ सिद्ध जूगु दु कि आत्म गौरव व सुकर्म हे जक मनुष्य जीवने हेर फेर याई। झीपिं स्कूल तथा कालेजं ततः धंगु डिग्री कया थःत महा विद्वान सम्झे जुई। भचा-भचा दाँया लागी नोकरी यायुत छ्यें खा पत्तिकं ठक्कर नया च्वनी। अले प्वाःया आराधनाय् लगे जुया सरस्वतीयात सदा काल्या लागी प्रणाम याना बी। थ्व गपाय् सकं नीच प्रकृति खः? संसारे छँ थन्यागु प्रकृति गनं खनी मखु। मेमेगु देशे विद्यार्थीत स्कूल कालेजया ल्वखां प्याहां वया लि, ज्ञान समुद्रया मन्थन यायुगु शुरु याई। अले उकिं अमूल्य निधि प्राप्त याई। सड़के न्यासे बनेगु तथा दैनिक जीवनया घटना प्राप्त जुई। थ्व ज्ञानं छंत स्वयं थःगु तुतीं दनेगु आकर्षक उपदेश बी—छंत महामानव याना बी।

छं चाहे न्ह्यागु दृष्टि स्व-सफा खनी कि मनूत सयुकेगु सिकं कर्म आपा बढ़े जुई। वर्तमान समयले मनूतयके गुगु जागरण ज्योति फैले जुया च्वन, उकीया कारण मेगु छुं मखु, मनूयागु आकर्षक प्रभाव खः। थौं कन्हे मनूयागु जीवन गुलिखे आकर्षक प्रभाव संगठित जुया च्वन। विश्वयागु सामयिक जागरण ज्योति, इमिगु मिखा चाथ्कावं च्वन। थौं इपिं उन्नतिया खोजे ठीक अथे हे वेँ चाना च्वन—गथे छन्हू अमृतया खोजे देवता व दैत्य वेँ चागु खः।

मनुष्य जीवनया अद्भुत रहस्ययात म्हसीके

Downloaded from http://www.dhamma.digital

मफुगुलि संसारे दोलं-दो लखं-लख मनुख थः त म्वाः म्वाः कन्ने गारे। याना बिल अर्थात् इमिसं संसारे छुं हे याय् मफुत। इमिसं न त मनुष्य जुया जन्म कयागुया रहस्य यात थुल, न थःगु मंगल कामना यागु पूर्ती यात। इपि लहा म्हूछिना थनवल, लहा म्हू प्यना थनं वन। इमिगु संझनाया छुं चि थौं संसारे दै मखु। अपशोस्! थ्व इमिगु भयानक भूलया गन्यागु शोचनीय दुर्घटना खः। छ मनू खः, चुमक खः, भूल यागु भ्रमे भुले जुई मते। थ्व चुमकया शक्तिशाली तागत छंगु दुने बेचैनी साथ उखे थुखे ब्वाँय् वना च्वन। व उन्नतिया वेगे छंत दकसिबे न्होने वंकेगु लागी हथाय् चाया च्वन। छंत बहुमूल्य उपहार बीत लालायित जुया च्वन। मानसिक विज्ञानया मिखां वैत स्व, म्हसीकि, प्रतिज्ञाया—"जिं थःके आकर्षण उत्पन्न याय्। थौं निसें जिगु संसार, व संसार जुई, गुगुयात जिं थःम्हं हे रचना याय्। थौं निसें जिगु जिन्दगी, व जिन्दगी जुई गुगुयात जिं थःम्हं हे थासाय् लुया तैयार याय्।"

थौं भी विज्ञानया जमानाय् भ्रमण याना च्वना। विज्ञानहें रेल, तार, रेडिओ, ग्रामोफोन, बायस्कोप व हवाई जहाज इत्यादि आश्चर्यजनक वस्तुयागु सृष्टी यागु खः। थुमिगु आविष्कारत छ थें न्यापिं निपा लहा तुति दुपिं मनूत खः। यदि छँ उन्नति यायगु इच्छा दः सा, थः त म्हसीकि—थः के जागरण ज्योति जागेया। सफलता छंगु न्होने जय मुकुट ज्वना दना च्वनी।

छ थ्व खँ न्यना आश्चर्य जुई कि मनूतय्के शक्ति स्वंगू प्रकार यागु तागतं उत्पन्न जुइगु खः। उकी मध्ये न्हापायागु तागतया नां "फय्" व फय् गुगु न्हिन्हिं सासः पाखे छंगु शरीरे प्रवेश याना, प्राणशक्ति उत्पन्न याई। निगूगु तागत उगु 'तरल पदार्थ' यागु खः गुगु छं न्हि न्हि त्वनी। स्वंगूगु तागत खः—'खाद्य सामाग्री' गुगु छं नै।

थ्व तागतं उम्ह मनूयाके आपा चुम्बक उत्पन्न याई गुम्हसिया स्वास्थ सुन्दर जुई। गुम्हसिके पुरुषत्वया लाली दै। गुम्हसिया शरीरे बलवीर्य चमचमे जुई।

दँ! न्हयलं चायकि! चुमकशक्ति संसारयात थः पाखे साला का। अले छं छन्हु खनी—गुगु मंगल कामना पूर्तिया लागी छं म्हिग विचाः याना च्वनागु खः, थौं वैगु पूर्ति जुई। थौं गुगु विचायाना च्वना व कन्हे पूर्ण मजूसें मगा।

संसारे सदा चुमक जुया म्वाना च्वं। थःगु प्रसन्नतायात प्यखे नं चमकेया—शक्तियात जाग्रत या। छन्हु छंत स्वेत छंगु न्होने दोलंदो मिसा-मिजं तयगु भीड़ लगे जुई।

अनु०—श्रीस्वयम्भूलाल

लेखक लेखिकापिंत

लेखक—भाजु-मयजुपिं।

"धर्मोदय" यात बरोबर लेख ल्वममंकुसे छ्वयाहया दिसं। धर्मोदययां पाखें भाषा, साहित्य व धर्मया सेवा याना च्वंगु दु। उकीयात त्यवा बिया दिसँ।

सकसिगुं सहयोग व सहानुभूति प्राप्त ज्वी धयागु आशा दु, विश्वास नं दु। —सम्पादक धर्मोदय

Downloaded from http://www.dhamma.digital

तीर्थ-यात्रा

कपिल वस्तु

—भिक्षु अमृतानन्द

[आषाढ़ अङ्क ल्यंगु]

२॥ बजेति जिपिं सोरतगढे थ्यन। नाकायामाजुयात किसिम्हे च्वनेगु इच्छा न्हापांनिसें जुया च्वंगु खः। अकिं जिमि विचार किसिम्हे च्वनाः टौलिहवा वने दुसा ज्यू धयाथें जुल। सुं छम्हस्यां सोरतगढया राजकुमारयाथाय् वँसा किसि प्राप्त ज्वीफु धका न्यंकल। नाकायामाजुया थुके विशेष मन वन। अकिं जिपिं एक्काचा छगूलि च्वनाः राजकुमारया दरवारे वना। योग्य स्वागत ज्वी धुंसेंली मागु कुशल क्षेम खँ जुल। अले नाकायामाजुं किसिया खँ न्हिथन। उगु बखते किसि द्वारा जिमित सहायता बी मफुगु बारे राजकुमारं बरो खेद प्रकटयात। राजकुमारया किसि तथा कारमोटर आदि उखे थुखे विवाहले बिया छ्वया तल खनि। अन्तिमे राजकुमारं जिमित टौलिहवाया बडाहाकिमयात, कपिलवस्तुतक वनेत किसि छम्ह बन्दोबस्त याना ब्यु धका पौ छपु च्वया बिल। थ्व चिट्ठि प्राप्त जुया नाकायामाजु प्रसन्न जुल। अनं ल्याहाँ वया एक्काचाय् च्वना जिपिं टौलिहवा स्वया वना। गुम्हसिथाय् जिपिं बासं च्वनेगु मती तया वनागु खः उम्ह महोदय सपरिवार लेँ बिचेसं नाप लात। वसपोल पटवारीजुं छ्येँ च्वंपित पौ छपु च्वया बिल। बहनी सिया १०॥ बजेत्ति जिपिं टौलिहवाय् थ्यन। आनन्दपूर्वक जिमित बास प्राप्तजुल। कन्हे खुनु सुथे न्हापनं करिब ८ बजेती जिपिं बडाहाकिमयाथाय् चिट्ठी बीत वना ध्वाखाय् तुपः ज्वना च्वंम्ह सिपाहि छम्ह च्वं च्वन। थथे थथे मनूत वया च्वंगु दु धका खबर थ्यंका ब्यु धका धयाँ कुने सुं मदु सकलें तले धका धाल। लिपा नाकायाभाजुया परिचय कार्ड छगू बियाः थ्व छगू बडा हाकिमया लहाती थ्यंका ब्यू, धका धया। बाघौति लिपा मेम्ह हे मनूया पाखें न्यंके छ्वयाबले बड़ा हाकिमयात जिमिसं बियागु कार्ड बीहे मयंकनिगु जुया च्वन। कार्ड थ्यंसेंलि लिपा छाय् धका न्यंकेहल। सोरतगढया राजकुमारं पौ छपु वियाहःगु दु धका धया। पौ फ्वना ला काल। सुदूर देशया यात्री छम्हसित गुलि स्वागत सुं छम्ह सभ्यव्यक्ति याय् मागु खः, उलि स्वागत मजूगु खना जितः साव मछालापुसे च्वनावल। मेगु छुं मयाःसां कमसे कम विश्राम कोथाय् सःता फेतुके ला माःगु खः। ताउतक दना च्वनानं छुं लिसः मवोगुलिं नाकायामाजु नं भतो ही-महि चाल। "जैसा मालिक वैसा नोकर" ज्वीगुला स्वभावसिद्ध खः। बाघौतिं मयाक जिपिं सकलें ध्वाखांपिने उसीमुसी धायक दना च्वना। चिड़ियाखानाय् तयातःपिं पशु तयत सोवो थें, जिमित नं सकसिनं पुलु पुलु सोवल। सोवोपिं मनूत मध्ये गुलिं गुलिं ल्याय्म्ह तयसं दुनेसःता छथाय् फेतुका खँ ल्हाःसा गुलि बांलाइगु धयागु अनुभव यात। बडा हाकिमजुयात थुजागु शिष्टाचारया संस्कार दुगु ख्वा मत्रो। पौने घण्टाति जाय् धुंका बहिदार छम्ह प्याहाँ वया छगू-निगू खँ जिके न्यन। जिं कना। सोरतगढया राजकुमारं बियाहःगु पत्रे थथे खँ दु ज्वी धका नं कना। अन्तस जिं वयात थथे नं न्यंका :—

"थ्वसपोल जापानी भिक्षु छम्ह तीर्थयात्री खः। कलकत्ताय् शान्तिनिकेतन जूगु शान्ति सम्मेलने वोम्ह जापानयाः छम्ह प्रतिनिधि खः। थ्वसपोलयात भारत

Downloaded from http://www.dhamma.digital

भरी चाहिलेत भारत सरकारया पाखें बच्छि भाड़ा माफ ज्वीगु रेलवेया चिट्ठि दु। थन जिपिं वयागु कपिलवस्तु सीकेत खः। सोरतगढ़ राजकुमारया किसित मेथाय् बिया छ्वया तःगु जूयानिंति थनया बड़ा हाकिमयात, कपिलवस्तु वर्तमान तिलौराकोट व नेगलिहवा तक बनेत किसि छम्ह बन्दोबस्त याना ब्यु धका च्वयाहःगु दै। जिपिं मेगु छुं पवं वयापिं बा का वयापिं मखु। राजकुमारं थन हुं धका निवेदन याना हःगुलि जक वयागु। अन्यथा थन वय् मखु ज्वी। किसिया व्यवस्था ज्वीगु बा मज्वीगु तुरन्त लिसः ब्यूसा बडो उत्तम ज्वी, आपा ताःहाक खँ छुं माःगु मदु।"

थुलि खँ न्यना बहिदार धाःम्ह दुने द्वाहाँ वन पुनः १५ मिनेटति लिपा प्याहाँ वया 'किसि मदु' धका धाल। जिपिं सकसिनं धन्यवाद याना: छघौतिं मयाक समय ख्यरं छ्वया: ल्याहाँ वया।

थ्व चाल व परिस्थिति खना रिरि नाकायामाजुं—"गजागु थाय्ल्या! दःधं म्ह अफिसर हँ, घौछि मयाक मनूतय्त थन तया आखिरे थथे लिसः बीकेहल" धका धाल। जिं ला छुं धाय् मछाल। देशयापाखें जितः साप मछालापुसे च्वन। जिं वयात थःगु देशया निता-प्यता बयान याना तयागुनं सित्तिथें जुल।

म्हंस्यूपिं उपासकपिं छम्ह निम्ह नाप लात। समाचार कना। "किसिया बन्दोबस्त ज्वी" धया इमिसं जिमित छम्ह महाशयया थाय् ब्वना यंकल। परस्पर परिचय प्राप्त जुल। वयक महाशयनं तुरन्त हे थथे धया दिलः—

"किसिया व्यवस्था ज्वी। लुम्बिनी तक छ्वया बी। तिलौरा कोट आदि थासे बनेत मनू छम्ह साथे कयाः जि स्वयं वयावी। खःला किसिम्हे च्वना वनेदुसा ब्यूगु खः, किन्तु थौं किसि प्याहाँ वने धुंकल।"

नय्-निय् धुंका जिपिं स्वम्ह व स्थानीय मेपिंपासापिं सहित तिलौराकोट सीकः बना। खःला कपिलवस्तु शहर टौलिहवा निसें हे नं मयाः। स्व स्वथाय् पुचांगु छ्यें-छिया अप्पा, जग इत्यादि खने दु। तथापि मेमे थाय् थें, नेपाल सरकारया पाखें, प्राचीन ऐतिहासिक प्रमाण ल्वीकेत पुरातत्व विभागयापिं विशेषज्ञपिनि द्वारा आवश्यकतानुसार योग्य अन्वेषण याःगु बा म्हुया-म्हिया सोगु उस्त छुं खनेमदु। तिलौराकोट धाःथाय् कँया झार यक्को दु। छथाय् लः मुनाः पुखु थें जुया च्वंगु स्थान छगू दु। थ्व थाय् शुद्धोदन जुजुया राजदरबार धका धाल। थन थ्यंबले टौलिहवायापिं युवकत निम्ह नापलात। उकी मध्ये छम्ह बी० ए०। नाकायामाजुया परिचय प्राप्त ज्वी धुंका वयूकपिसं वसपोल नाप निता-प्यता खँल्हात। वयूकपिसं नाकायामाजुयात खँयाखँय् वर्तमान नेपालराज्यया शासनया सम्बन्धी अत्यन्त असन्तोष प्रकाशयाना खँ कन। नाकायामाजुं बुंज्याया बारे निगू प्यंगू खँ न्यन। इमिसं कन। नाकायामाजुं जापाने च्वंपिं बुंज्यायाइपिं अत्यन्त उद्योगी। चिकिचाकुगु थाय् छकु हे सिति तया मतः धका धाल। कृषिज्याया उन्नति ज्वीगु हे देश उन्नतिया छगू अंग खः धयागु खँ जुल। अन्थाय् लाक जितः निम्न सिलः लुमना वल :—

"कस्सको वाणिजो मच्चो समणो सुत सीलवा।
तेसु विपुल जातेसु रट्ठं पि विपुलं सिया॥"

बुँज्या याइपिनि उन्नति ज्वीव, व्यापारीत उन्नति ज्वीव, मंत्रीमण्डलया विपुलता जुल धाय् व श्रुतसम्पन्न, शीलवान् श्रमण भिक्षुपिं यक्को दयावल धायत्र तिनि राज्यया उन्नति ज्वी।

थुलि खँ ल्हाय् धुंका जिपिं निगलिहवा धाःथाय् सोवना। अननं कँया झाड़ यक्को दु। दथ्वी लाक पुखू छगू दु। छथाय् अशोक स्तम्भ तोढुला

Downloaded from http://www.dhamma.digital

गोतुला च्वंगु दु। नेपाल सरकारया पाखें थुजा थुजागु ऐतिहासिक वस्तुया प्रति योग्य ध्यान मतःगु बारे जिमित अतिकं दुःख जुल। नेपाल सरकारयाके जिमि विनम्र निवेदन दु कि नेपाल राज्यान्तर गु कपिलवस्तु तथा लुम्बिनीया व्यवस्था यथा शीघ्र फे छि फक्को बांलाक याना दिई। थुलि स्वयं सिधयूका जिपिं ल्याहाँ वना। थ्व दयनोय दृश्य खनाः रिरि नाकायामाजुं प्रकाशयाःगु खेदमय खँ थन च्वयां साध्ये मज्जू। हानं छगू खँ—टौलिहवां २,३ माइलति दक्षिण पाखे सुं जनेरल छम्हस्यां छगू थासे खुकु न्हेकुति बँ म्हुई का सोबले अशोक स्तम्भ खनेदत, किन्तु व स्तम्भयात पुनः चांल्हाका तोपुयातुं छ्वत धाःगु न्यना। जिपिं अन वना सोवने मफुत।

कन्हे खुनु, २६ फेब्रवरी, सुथ न्हाप्पनं किसि थ्यंके हल। घरपतिं दयापूर्वक भोजन तयार याना बिल। भोजन सिधयूका वयूकपिनि स्मरण मने तयाः जिपिं सकलें किसिम्हे च्वनाः लुम्बिनी स्वया वना। लँकथं तुं टौलिहवाया हाइस्कूल नं स्वया। मस्त माच्छिति दु धायूमाः। बेसिक शिक्षा नं बिया च्वंगु दु।

लुम्बिनी

टौलिहवां लुम्बिनी पूर्वपाखेलाः। १० माइल दु।

किसिम्हे च्वना वँवं जिपिं ४॥ बजेति लुम्बिनी थ्यन। लुम्बिनिया चक्कंगु ख्यले च्वंगु लुम्बिनिया दृश्य खनेव रिरि नाकायामाजु साब प्रसन्न जुल। माहुतयात बिदा बिया छ्वयू धुने व नाकायामाजु अशोक स्तम्भ सो वन। अशोकस्तम्भ खना साप प्रसन्न जुल वहनी नेपाल सरकारया पाखें दयूका तःगु विश्राम शालायू बायू च्वना।

कन्हे खुनु सुथ न्हाप्पनं रिरि नाकायामाजु तुं थी लः साः वनखनी, लः साम्हस्या जेँ साराक वना तुंथी सं छग्वारा चिना च्वं च्वन। काचा काचां वनाः घयूपुया बुलुहुं क्वठायू ब्वना हया। बिचारा नाकायामाजुयात साप वेदना जुल। थथेक्क हे मुपुले मफुत। थसःपाया गोतुला च्वंम्ह गोतुलां तुं। जितः साब अपशोस जुल। गथे याय् छुयाय् जुल। सः सः थें डगु थुगुं क्वातया बिया! फेब्रवरी २८ खुनु गाडा छगू बन्दोबस्त याना। नाकायामाजु यात जसो तसो यानाः गाडायू थ्यनाः नौटनवायू हया। नौटनवायू थ्यनेव डाक्टर क्यना। नयूगु व ब्वीगु वासः बिल। प्रतिकारं फाईदा बिल। लिपा जि वसपोल यात अनसं तोःता बुटौली वया। वसपोल अन प्यन्हु खुन्हु च्वना दिल्ली बिज्याई।

—:—

भवतारक सुज्वी ?

—भिक्षु सुबोधानन्द

संसार-समुद्रे दथ्वी लाना
समर्थ मदया ख्वया च्वना।
आर्तनादया शब्द न्यना
भट्ट बिज्याह्म माझि खना ॥१॥

लायू लायू बुबुं सःता च्वन।
धैर्य बियावल द्वंगा ज्वना।
न्ह्योने थ्यनेवं नाम न्यन
कना बिज्यात बुद्ध धका ॥२॥

नाम न्यनेवं आस थना
बिन्ती याना जिं प्रभु धया।
शुद्ध श्रद्धाया चित्त तया
चरणे भोपुया शरण वना ॥ ३ ॥

थुलि हे बुद्ध खुसी जुया
च्यागु अंगया द्वंगा बिया!
शील समाधि माःगु सेना
फुक खनीगु प्रज्ञा कना ॥ ४ ॥

ओघ उतिर्ण दीप केना
परम शान्तिगु लक्ष कना।
दुःखया तारक गुरु जुया
बिया बिज्यागु दया तया ॥ ५ ॥

बुद्ध-गुण जिं हृदये तया
नाम काकां व शान्ति कया।
भवया पार जुया वना
सीकि सखे! थुगु वाक्य न्यना ॥६॥

Downloaded from http://www.dhamma.digital

गो ???

—श्री भाइचन्द प्रधान, "विशारद"

ख्व ख्वं कमलां धाल, "आः झीपिं गबलें नाप लाई मखुत !..... छि सर्दाया लागी झाईनं !....!" अले वया कठुई तक्क वःगु खँ नं प्याहाँ वय् मफया मस्तिष्क पाखे वनाः वया मिखां झन् आपा ख्वबी जुया प्याहां वल।

हरि अचल थें जुया ताःपाक निरोद्देश्य-दृष्टि स्वया हे च्वन, अर्द्ध चेतन अवस्थाय् व मेगु हे खँया कल्पना व विचार-विमर्श लगे जूम्ह- थें ! कमलाया खँ वया न्हाय्पने द्वाहाँ जा वन, वं ताःनं ताल, तर मस्तिष्क थ्यंक थ्यने मफु !

भचलनां कमलां हरियात स्वल, वया ख्वाले तोलेः जुया बाँलाक स्वल वं खन, वया ख्वाले अझ नं वहे विकार, वहे भावना हिता च्वंगु क्षीणगु आभा खने दनी। वं अनुभव यात—व स्वया व विचाः, व भावना आपा हे ताःपा—अत्यन्त हे सुदूर ! अले हानं ख्वक्ख्वं वं धाल—"छिके जिगु भचा हे माया मदुला !!"

वया ख्वःगुया तःसगु सलं वयूत भचा थारा न्हुकल, कमलायात स्वल, अले वया कपाःया सँनाप म्हितु—म्हितुं वं धाल—: 'जित छं ख्वहँ सम्झे जुया ला ?"

हरि व कमला छम्ह हे माँ—अबुया काय्-म्हाय् मखु, तर उकि इमी दाजु केहेंया नाताय् व माया-ममताय् भचा हे नं बाधा मब्यू !

विवेक न्होने वसें निसें कमलां छम्ह दाजुया व हरिं छम्ह केहेंया अभावया कटु अनुभव बराबर हे याना च्वंगु खः ! अनंलि गुलि-गुलि समय बिते जुया वन, उलि-उलि हे व अनुभवया कटुता नं बढ़े जुया वन ! अले कमलां हरियात हरिं कमलायात थः दयूका निम्हसेनं वलना याःगु खः, आः जीवन सार्थक जुल, मनोकामना पूर्ण जुल।

तर सम्भवतः निम्हसेनं थ्व विचाः याय् लोमंकल छन्हू मखु छन्हु छगू मखु छगू कारणं निम्हं अलग जुई फू ! उकिं हे छक्व निम्हसेनं धाःगु खः "झी निम्हसियाँ छम्ह हे माँ-अबु जूगु जुसा ! गुलि भिं जुइगु !!! गुलि बाँलाइगु !!!"

तर थ्व हे खाँया सिलसिलाय् छन्हु कमलां धाःगु खः, "झी छम्ह हे माँ-अबु जूगु जुसा झीके थुलि आपा माया दय् फैगु मखु !"

तर परिस्थितियात थः अनुकूल दयूकेगु हिम्मत तःम्ह हरियात छन्हु परिस्थितिं थः अधीने यंकल। वः परदेश वनीम्ह जुल। निम्हसें स्यू, मस्यू गोःनु-गोःनु तक्क निम्हं नाप लाई मखु !

परदेश वनेगु समय नं वल, अले कमलां ख्व ख्वं ख्वबीया हारं हरियात बिदा यात, हरिं थःगु नरमगु नुगःयात ख्वहँ थें दयूका परदेश वन।

* * * *

न्हूगु देश, न्हूगु रीति-थिति, न्हूगु वातावरण व न्हूगु जीवन !

हरि द्वलं-द्वो मनुतय् बीचे याकःचा, न छम्ह हे म्हस्यूम्ह दु, न छम्ह हे थः लापिं !

न्हिच्छि वं ज्या याइगु ! ध्वात्तु-ध्वाना वं थःत छ्यें व कमलाया विचारं अलग तयूगु चेष्टा याइगु ! तर थुलि यानां नं सुथे व बहनी वयूत उगु विचारं दुःख मब्यूसे तोःतिगु मखु, अले उबले वयूत ख्वे-ख्वे थें, छ्यें ल्याहाँ वने-वने थें जुइगु !

अथे जुसां नं वं थःगु न्हूगु जीवनयात मयूक-मयूक ध्वा-ध्वां यंकल। गबलें गबलें कमलाया पौ

Downloaded from http://www.dhamma.digital

वैगु, तर मस्यू छाय्, कमलां थः पौली उलि खँ च्वया गबलें महः, गुलि कि वयूत माःगु खः। थुकिं वयूत छगू धाय् मफुगु मायां भरेजुगु तं प्याहाँ वैगु; अले आवंलि छगू हे पौ छ्वय् मखु धैगु भावना वं तःसां वयूत छखे तया मेगु हे छगू भावनां वयूत पौ छ्वयूत वाध्य याइगु ! अले थःम्हं ताःहाकगु पौ च्वइगु।

छन्हु कमलां पौले च्वया हल, "थः हे जा याकःचा जू वंगु खः नि ! जिमिसं छ्वयागु मखु !!"

हरि बांडाक स्यू, कमलां वनाप ख्याः याःगु खः! वया बानि हे अथे ! बर परदेशे हरिया अन्तर थेज्यागु खँ न्यनेत तत्पर मजू, छ्यें च्वनेबले वँन्ह्यागु यत्थें छाय् मधाय्मा ! अले वः हे छगू वाक्यं कमलाया पौ खना प्याहाँ वैगु मायां भरेजूगु तंले मायां थः थाय् तोःतल, व हरि निश्चित रूपं मति-मति धाल, "कमलां अथे धाःसेंलि, म्वाल, वयूत जि पौ हे छ्वय् मखु !"

अले लिपा कमलाया गोपुमछि पौ वल, गुलि ख्वया हल, गुलि तम्वेका हल, गुलि बिन्ती-निवेदन याना हल ! अथिज्यागु पौ वैगु बखते हरिया दुनेया मतिया छगू अंगं धाइगु, 'कमलायात छाय् ख्वय्केगु ! च्वः पौ।' तर उबले हे उकिया विपक्षी भावनां हानं वयूत ज्वनिगु, अले च्वय् धुंकुगुं पौ नं कुचा-कुचा याना वां छ्वैगु !

लिपा जुया वं बले कमलाया पौ वसानं लिस मबियूगु वया प्रकृतिया छगू अंग हे जुया वन !

थुगु नक्सां मयो मयो जुया जीवनया छगू अंश नं बिते जुया वन, अले कमलाया स्मृति नं भःचा भःचा यायां खनेमदुगु अदृश्य जुया वन !

* * *

न्हि, ला, व दँया गणना पतिनिना च्वं च्वं समय बिते जुया वन। न्हापाया न्हूगु देश, न्हूगु जीवन, पुलांगु जुया वन। मस्यूगु रीति-थिति व न्हूगु वातावरणया व अभ्यस्त थें जुल। आपायात वं म्ह सिल, आपा व नाप परिचित जुल। अले क्रमशः वया एकाकीपन नं क्षीण थें जुया वन।

छ्यें व कमलाया स्मरण वया मानसपटया पौ गबलें-गबलें ल्याः खाई बले वया न्ह्योने वैगु, तर हानं तना बेपत्ता जुइगु।

वया जीवन व जीवनक्रमे नं आपा हे परिवर्तन द्वाहाँ वन। कमलाया पौ नं न्हापा-न्हापा जा वैगु खः, तर लिपा हरिं हे लिसः बिय तोतुगुलिं वया पौ नं वःगु मखुत।

पौ वतले कमलाया बारे छगू मखु छगू खबर वयूत दया च्वनिगु, तर व नं मवःगुलिं व नं अथ्ये तना वन।

अथें थथे हे छन्हु हरिं थः छ्यें स्वयूत थः छ्यें ल्याहाँ वनेगु विचाः कया व थाय् तोःतल। वं लच्छीया बिदा काल।

* * * *

शहर वहे, लँ वहे, छ्यें वहे ! तर मेगु फुक्कं मेगुहे ! मचात जवान जुइ धुंकल खनी। गुलि गोम्हसिया अबु जुइ धुंकल खनि, गलि गोम्हसिया माँ जुई धुंकल खनि !

उखुनु वं नं थःत जि नं बूढ़ा जुइ धुन खनि धैगु अनुभव आपा यात। अले मति-मति व खेदपूर्ण जुया भचा न्हिल।

थः पुलांपि पासापि नापलात।

अथे हे न तुं छन्हु कमलाया स्मरणां वयूत कमलाया छ्यें थ्यंक यंकल। लें वया कल्पनां वयूत धाल, कमला नं जा मेपि थें हे बूढ़ी जुइ धुंकल जुई। ब्या जुया मचाते माँ नं जुई धुंकल जुई। छ्यें दै ला !

अले थ्व विचारं वयूत छगू मभिंगु अनुभव थाकल।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

कमलाया छ्यें व थ्यन, वया छ्यंया मनुतेसं वयत खनेव जा म्ह हे सियके मफु।

खँया सिलसिलाय् हरि न्यन—"कमला गो ?" वं थम्हं हे छगू ख्वाउंगु अनुभव यात।

कमलाया बूढ़ी जुइ धुंकुम्ह मांनं धाल, "ब्या जुगु आः ला ? निम्ह मचाया मां नं जुइ धुंकल।...।"

अले अनं लिपा छु धाल, वं न्यने मफु। अले मेगु हे सिलसिलाय् भःचा खों ल्हाना हानं वयगु प्रतीज्ञा याना व अनं छ्यें ल्याहां वन।

उबले वयत आः गथे याय्, गथे याय्, ख्वे ख्वे धया थें, व छुँ मज्यू—मजील धया थें जुया च्वन!!

❋ ❋ सत्यता ❋ ❋

श्री लोक बहादूर शाक्य ❋ ❋ ❋

सत्य धैगु छुखः ? सत्य धैगु गुखथं व गनं दइ थ्वखँस्यूपिं थौंकन्हे यागु काले सापहे दुर्लभ धायगु छुं अत्युक्ति जुइमखु। आपासिके सत्ययागु भावना दःसा ल्वापु धैगु अपायच्व दैमखु गथे थौंकन्हे यागु संसारे दयाच्वन।

सत्य धैगु वहेखः गुगुयाना विश्वयागु कल्याण जुई गुगु ज्वी लःया लः दुरूया दुरू सीदई वसत्य मनं निसें वःगु जुइमा, अले उके सद्गुण दु, उकि वसत्य तधंगु धम नं खः।

उकें मानवत सत्यया लें बनेगु अति आवश्यकदु। सुवर्ण युगे नं व हे सत्ययागु भावना सकल मनुष्यपिंके दुगुलिहे स्वर्गयागु सुख भोग यानावन। मनुतयसं न्ह्यागु ज्यायासां खुलम् खुल्ला याय्मा। मने रीस, राग, द्वेष धैगु भतीचाहे तयमज्यू। छम्हसिके छुं भूल चुक दसा वं व भूलयात तुरन्त स्वीकार याय्मा, अले लिपायात उकेयागु ज्ञान दयक्यमा तर थ्वसापहे अपशोच गु खँ खःकि थौंकन्हे सत्यधैगु न्ह्याथाय्सनं तना वयीच्वन। ह्युतुं छगूखँ ल्हाःसा ज्वी मेगुहे, याना हयीच्वन थथे। खँ व ज्या मिले मजुगुलिं गुलि मानवतय् बेइजत जुई धुंकल थ्व सकसि तनं विदितगुहे खँ खः। वास्तवे गुगु ज्या मभिंगु धका सियाच्वन वहे ज्यानं सीकसीकं याना च्वन। गुह्मेसिनं गुगुज्या थःगु ल्हातय् दुबले भिकेत वास्ता याइमखु किन्तु वज्या मेपिंके वनधायव थथेयाय्मा अथे याय्मा धका आलोचना याइपिंनंदु। थथे आलोचना यायगु सापहे सर्मगु खँ खः। थथे मनुतेके नैतिक पतन जुया खं व ज्या मिलेमजुया च्वन धाछसा देसे सुबिस्ता जुइफैं मखु, गुकिं मनत छ्यें सुकुलि देने मासां पिनेजक फुसुलगु हांकटोंकया फुर्ति यानानं जुइपिं दु। थ्व फुक्क असत्ययागु भावनां याना जूगुखः। शाशने नं सत्य मंत धायवं तेके याय् फैमखु गथे नेपाया न्हापायागुसर्कार पतन जुल।

धर्मनं धर्मजक धयां ब्वां ब्वां जुइमज्यू गुकथं याना धर्मलाई ? धर्म धैगु छु ? बांलाक विचार याना सयके सीकेमाः। मने हाकु थाका पिने धर्म याना धका क्यनेवं धर्म जुइमखु सकल प्राणिपिं जय जुइगु सत्यता दुगु ज्यायात धर्मधाइ। गथे गौतम बुद्धं क्यनाबिज्यात। गुह्मसिगु निस्वार्थ शुद्धगु भावनां यानां संसारे शान्ति हयत समर्थदत। हिंसायागु सत्यगु रूपे नं खालि पशु पंछि स्यायगु जकं हिंसामखु कि रीस, राग, द्वेस असत्य नं ततःधंगु हिंसा धकासिकेगु कर हे लगेजू। असत्यं कमाय् यानागु धन नं स्थिर मजुगु सिद्धहे जुयाच्वना। वंसावलि नं सिके फु कि सत्ययागु लागी ततः धंपि मानव तेसं गुकथं याना झाल गुम्हगुम्ह सें जा थःगु सर्वस्व व जान समेतं बाकिमतः। उके सकल व्यक्ति याके थ्व हे निवेदन दुकि सकसिननं सुद्धगु हृदय तया सत्ययागु लें च्वना ज्यायायगु स्वय माल गुगुलिं यानां कि सकल प्राणियात जयजुइ।

ज्ञानया धुकू ?—"धर्मोदय"

Downloaded from http://www.dhamma.digital

मचा

—श्री धुयास्वां सायमि

मचा। गुलि हिसिचा दु। कता मरिचा थें। ल्वापु परिपूर्ण जीवन यागु किपा नं बया न्ह्योने वने ग्या। उकिं मखुला लय्तातां तुति बस्वास्वां म्हिता च्वन व। सांसारिक माया-मोहया ज्ञान मदु। वयाके दु स्वर्गीय शान्ति। तथागत भगवानया जीवन-चक्रया केन्द्र बिन्दु थ्वहे खः ला? विश्व शान्तिया महानम्ह प्रतीक थ्व हे मखुला? उकिं ला मचायात सभ्यताया बौ धया तल।

तर मचाया मां, थःगु भाग्यया सिथं यंका च्वंगु स्वया ख्वया च्वन। छाय्? छाय्कि बौ मदय्क दुम्ह मचा हँ व। छाय्कि शास्त्रीय विवाहया न्हापा हे दुम्ह मचां हँ। छाय्कि ल्यासेया प्रवाहले छम्ह मनू या (?) वासनाया ह्यवसा जूम्हसिया मचा हँ। छाय्कि वासन्नोमुख संसारया द्योतक हँ व मचा। मांया ममता व लोक लाजया गंभीर संघर्ष जुल। यक्व अन्याय जुलकि लखं नं ज्वालामुखी प्रगट जुई फु। मांया ममता विजयो जुल। नारीयात च्यः व न्ह्यवसा धायिपिं मिजँयागु मिसाया बासनाया च्यः जूम्ह मिजं यागु थ्व संसारं परिचय सिल। समाजं व मनूयात थःगु शस्त्र-अशस्त्रया कुर-प्रहारयात। तर व हिमालय थें अटल जुया च्वन।

'थ्वमिसा छं म्ह स्युला?'

'स्यु, थ्व ला जिमि प्रेमिका खः।'

'अय्सा थ्व मचा नं छम्ह खः।'

थ्व खँ याना मनू आकाश हे थ्वय्क न्हिल। गम्भीर जुया धालः—

'थ्व मचा जिम्ह नं मखु प्रेमिकायाम्ह नं मखु।'

आश्चर्य पूर्ण प्रश्न वल "अले सुया सा?"

'बासना अं, बासनाया मचा।'

अबला?

—श्रीमती रुक्मणी देवी, बुटौल।

अबला, जि अबला। जिमिगु समाज हे अबला, समाजं याना तल नं अबला। याःथें जुया नं च्वन। संसार असार। छन्हु सी, अलेजक थ्व अबलाया बन्धनं मुक्त ज्वी! छगू छ्येँ जन्म जुल। मेगु छ्येँ वनाः मृत्यु ज्वी मालीगु। गुजागु थ्व अबलाया जन्म! गजबगु चाल!! थ्वया अन्त पूर्णरूपं गबले ज्वी। थः मां कतः याना, कतःमां थः याः वने मालीगु, गुजागु थ्व अबला जीवन?

थौंया म्ह्यायमचा कन्हेया भौमचा ज्वीगु, जूवने मालीगु, चाहे न्ह्यायमा चाहे म्हालेमा। गुजागु आश्चय! धिक्कार थ्व दुःखी अबलाया जीवन! न छुं सः न छुं स्यू। तर स्यूसां मस्यूसां स्वार्थी समाजं छन्हु जबरजस्ति हे कतः याईगु। अपशोच! धिक्कार थ्व जिमिगु अबला जीवन!!

थ्व संसारया जाल, फी मफैगु चाल। तर सकलें उकी हे लिप्त ज्वी धयागु बेकार। अले, थुकियात धायगु? अँ, तर अबला थौं जिपिं अबला!

सदां अबला हे जुया, तर छुं मसः मस्यू। उकिं जिपिं अबला धया तल, याना तल। तर सो, अथेहे च्वनी धका च्वने मतेनि! जिमिगु प्रयत्नयात कत्यले मते। सय्के सीकेगु उत्साह व साहस जिमिके नं म्ह मजू। उगु जिमिगु पवित्र उत्साह व साहसयात क्षीण याःपिं हे अत्याचारित खः। इपिं जिमि शत्रु खः, पक्का शत्रु। इपिं नाप संग्राम मज्वीकं जिमिगु कष्ट नष्ट ज्वीगु लक्षण हे मदु।

आः जिमिगुनं साहस दत, जिमिगु नं हक दत। आपाः जिपिं अबला जुई मखुत। थौं व जमाना मखुत "अबलातय्त अबला हे याना तय्गु।" संसार परिवर्तनशील खः। वं जिमित नं परिवर्तन याना बी.तिनि।

अँ, अबलाया समाज झन अबला याय् धका जिमित प्रयत्न याय्गु का मखुला? तर सावधान! छिमिसं जिमित अबला धका क्वत्यले दै मखु। छिमिगु सिखः यात जिमिसं चप्फुना हे तिनि तोते। चःफ्वी मफुतले प्रयत्न याना हे च्वने। साहस नं याना वं च्वने। प्राण हे मातले नं बी। खबरदार। तर जिपिं अबला धका थःथःगु छ्येँ पितिना कतःया छ्येँ छ्य् थःगु छ्येँ या हक बी मखु, थः मां यात मां धाय्के बी मखु धका धाय् दै मखु। होशति कतयात हाकलं किके धातलें न्हापालाक थःपिनिगु ल्हाते निं कीगु लुमंकि! सो, ल्हाते छको, कि हे की धुंकल ला छु थें!!

Downloaded from http://www.dhamma.digital

महास्थविर आनन्द

—श्रामणेर सुदर्शन

बौद्ध साहित्ये गुलि सारिपुत्र व मौद्गल्यायनया नां जाः जू, उलि हे आनन्दया नां नं जाः। वसपोलया जीवनी झीत आदर्शनीय जक मखु, आवश्यक हे पड़े जू। भगवान बुद्धयागु गुलि आनन्दं मनं निसें (आत्मीय पूर्वक) सेवा यात, उलि मेपिसं यागु खने मदु।

वसपोल विशेष रूपं भगवान बुद्धया नाप नापं जुया च्वंम्ह जुया निंतिं भगवान बुद्धया आपालं सदुपदेश न्यने खँ तथा लुमंका तयूगु स्मरण शक्ति नं विशेष रूपं दु। अतः वसपोलयात "बहुश्रुते, स्मृतिवाने, गतिमाने, धैर्य वाने, उपस्थापके दके श्रेष्ठम्ह आनन्द खः" धका भगवान बुद्धं एतदग्ग वग्गे थथे कना बिज्यात—

"एतदग्गं भिक्खवे मम सावकानं भिक्खू नं बहुस्सुतानं यदिदं आनन्दो। सति मन्तानं यदिदं आनन्दो। गति मन्तानं यदिदं आनन्दो। धितिमन्तानं यदिदं आनन्दो उपट्ठाकानं यदिदं आनन्दो।*"

जन्म—

आनन्द कपिलवस्तु निवासी शाक्यजातीय अमृतौदनया काय् खः। वसपोलया जन्म वहे पुण्य तिथि जुल, गुखुनु सिद्धार्थया जन्म जुल। भगवान बुद्धया नातायाहिसाबं थः बौ शुद्धोदनया चीधिकम्ह किजा अमतौदनया काय् (आनन्द) जुया निंतिं वसपोल भगवान बुद्धया किजा हे पड़े जू। तर बौद्धधर्म नातायाछुं वास्ता जा दुगु मखु। एनं, आनन्द भगवान बुद्धया न्हापा नं सःतिम्ह लिपा नं सःतिम्ह जूया निंतिं "सःतिनानं सःतिम्ह व्यक्ति" धका धाई।

प्रव्रज्या—

गुखुनु तथागत मातृ-भूमिया समीपे च्वंगु अनुपिया गामे थ्यंक बिज्यात। उखुनु हे आनन्द सहित खुम्ह शाक्यकुमारत प्रव्रजित दिक्षाया अभिलाषां अन थ्यंक वन। वन्दना याना छखे फेतुत।... भगवान बुद्धं अमिके न्यन—शाक्य पुत्रपिं! छिपिं मध्ये सुयात दके न्हापां भिक्षु छुये?"

"छल्पोलं स्वया गुम्हसित उचित खन वैत छुना बिज्याहुँ।"

"छिमिसं न्हापां भिक्षु जुईगुया लाभ स्यूला?"

"मस्यू, भन्ते!"

"एसा न्यं, श्रमणपिनि नियम दु कि गुम्ह न्हापां भिक्षु जुई वैत उमेरं क्वकालिसां, मसः मस्यूम्ह जूसां क्वजातया पुत्र जूसां, गरीबया पुत्र जूसां गृहस्थाश्रमे किजां दाजुयात गुलि आदर तेमाः उलि हे लिपा जूम्ह भिक्षुं आदर सत्कार तेमाः। उकिं आः छु धया?"

"अेसा, भन्ते न्हापां थ्वहे उपालियातनि भिक्षु छुना बिज्याहुँ! थ्व जिमि जातं क्वम्ह जुया निंतिं लिपा याय् व न्ह्याबले थ्वया प्रति जिमिसं तुच्छभाव याई बा जिमिगु मने तुच्छभावलयाना च्वनी। जिपिं थ्व सासने वैगु लाभ सत्कार व मान-मर्यादाया निंतिं मखु। मानव-मात्रयात समानता खंके फेकेया निंतिं खः।"

"छिमिके जातिमद ला मदु मखुला? च्वे च्वनेगु इच्छादुनें निसें मदु मखुला?"

"मदु, भन्ते!"

थुलि भगवान बुद्धं आनन्द सहित खुम्ह शाक्य तयूके परीक्षा याना अनं उपालि (नौ) यात न्हापां भिक्षु छुना बिज्यात। अनं लिपा आनन्द सहित शाक्यपिन्त भिक्षु छुना बिज्यात।

* अंगुत्तर निकाय, एतदग्गवग्ग।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

आनन्दया पदवी

भगवान बुद्धं उपि शाक्य पिन्तथें हे ब्राम्हण क्षेत्री, वैश्य तथा शुद्रतयत नं समान हकया निंति श्रद्धा दक्व व्यक्तिपिन्त जात पातया वास्ता मतसे सर्वजात भिक्षु सासने दुकै बिज्यात। छुं वर्षया भित्रे आपालं आदर्शनीय भिक्षुपिं खात। क्षीणाश्रव-पिनि संख्या नं यक्व हे दत। तर थःत "बहुजन हिताय व सुखायया" ज्या याय्गुली मदतबीम्ह उपस्थापक छम्ह मदेकं ज्या जुइगु असम्भव जुल। छन्हु भिक्षुपिं मुंका संबोधन याना थथे धै बिज्यात—

"भिक्षुपिं! आः जि वृद्ध जुल। शरीर झन झन प्राकृतिक रूपं जिणं थियाहल। उकिं आपालं भिक्षुपिंसं जिं धैगु खँ नं "बुढाया खँ" धैथें मू मते धुंकल। भिक्षु संघपिनि संख्या धाःसा यक्व दय् धुंकल तर जिं पूर्व नुं धाःसा पश्चिमं वनी, पश्चिम पाखें नुं धाःसा पूर्व.... थुगु रूपं जिं छखें नुं धाःसा मेखें वनी। अझ, गुलिं-सिनंला "का छपिनिगु पात्र व चोवर धका" बेँ नं तै वनी। व थःयोगु लँ हे वनां त्वती, मूर्खताया स्वतन्त्र काई। जिं सच्छिगु नियम दय् कूसा सच्छि व छगू रूपं ज्या सनोपिंनं दय् धुंकल। एनं, जिं धर्म-चक्र चाही-कावं तर जित छम्ह नियमित उपस्थापक मदयूकं छुंज्या याय् फै मखु।"

न्हापां धर्म सेनापति सारिपुत्रं दना उपस्थापक पद प्रार्थना यात, तर वसपोलं स्वीकार याना बिमज्या* मौद्गल्यानादि सकसिनं झोलक प्रार्थना यात, तर आनन्द छम्हसिनं मया। अले मेपिं जवं-खवं च्वंपिं भिक्षुपिंसं (म्हेब्वाना) धाल—

"आवुसो! सकसिनं उपस्थापक-पद फवन खं ला? छं नं लाय्। छाय्, छ बुद्धया उपस्थापक जुई नं मं-मदुला?"

"आनन्दं लिसः बिल—"आवुसो! फवना कैगु पदनं पद ज्वीला? छु तथागतं जितः मखं खैला? वसपोलं जित योग्यता खंसा स्वयम् धै बिज्याई।"

खँया बिचे भिक्षु पिन्त धै बिज्यात—"भिक्षुपिं! आनन्दयात उपस्थापक पद फवँने गुली बाध्य याय् मते। वं स्वयम् थःगु कर्तव्य खना याई।" अले हानं भिक्षुपिंसं आनन्दयात चीसकं धाल—"दँ आवुसो! आःछा फवँने ज्यूला?,, तर आनन्दं बिचारमयायूकं अथें धाय् साथं छुं ज्या याईम्ह मखु। श्रद्धा भय् मबी, न्हापां विचार यात। अले प्यंगू निशेधात्मक अधि-कार फवँन—

भन्ते! जि छलपोलया उपस्थापक ज्वीत न्हापां छुं (निशेधात्मक) अधिकारनिं फवँने। "(a) बुद्धयात उत्तम वस्त्र प्राप्त जुल धाय्बवा दत धाय् वं जितः मबीमा, (b) बुद्धयात उत्तम भोजन प्राप्त जूगू जित मबीमाः (c) गन्ध कुटी निवास मबीमा (d) नापं निमन्त्रणाय् ब्वना मयंके माः।"

थ्व खँ स्पष्ट सी दु कि आनन्द गुलि आत्म-गौरवी, गुलि थःगु बुद्धिया भरोसाय् च्वं। गुलि अनागत दर्शक व विचारवान! उक्त प्यंगू निशेधात्मक खेँ झीसं विचार याना स्वय् बः जू। आनन्दं व प्यंगू निशेधात्मक अधिकार छाय् फवन जुई? गुबले थ्वखँ पतालगे याय् फै अले झीसं आनन्दया आत्म गौरवी खँ बाँलकसी।

हानं मेगु प्यंगूनं आनन्दं तथागत याके बिन्ति-यात—"भन्ते! छलपोलयालागी जिं स्वीकार याना तैगु निमन्त्रणाय् छलपोल बिज्याय् माः। (ख) दर्श-नार्थ वेपिं दर्शक तयत जिं प्रार्थना याय् बले दर्शन बी बिज्याय् माः। (ग) जित यो बले (माली बले) छलपो-लया थाय् वय् देमा। (घ) जि अनुपस्थिति गुगु धर्मो-पदेश याना बिज्याईगू खः व जित हानं छको कना बिज्याय् माः।"

* कारण सारिपुत्र च्वनीथाय् भगवान बुद्ध च्वनेगु आवश्यक मदु।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

भगवान बुद्धं आनन्द यागु उक्त च्यागू मांग यातनं स्वीकार याना बिज्यात। अले आनन्दं वसपोलया उपस्थापक पद फवन। अवलेसं निसें वसपोलया सेवा यायां कुशीनगरे निमा शालमाया विच्चे च्वना बिज्याबले तक्कं चीवर प्यबः थ्याना लाया सेवायात धात्थें धाल धाःसा वसपोल उपस्थापक जुसें निसें वसपोलया जीवन भर तक्कं थःगु दिन चय्र्या फुक्कं हे बुद्ध सेवाय् लगे याना थःगु जीवनया सारा समय बुद्ध-सेवाय् समर्पण यात। सुथे मुलगन्धकुटी बँ प्वीगु, लःसाला बीगु, आशन लाया बीगु, आदि फुक्कं आनन्दया ज्या खः। (झोलकं)

भावना

व खः जिमि धात्थें हे मिले जूम्ह छम्ह पासा। वयाके जिगु गुलि विश्वास दु, उलि हे वं नं जितः विश्वास या। जिं स्वयूबले आतक्क जिं वयात मकनागु खँ छुं हे मदु। जिं भाःपिया जिपिं निम्हं डायूमोन व पिथियस (Damon and Pythias) थें जुई।

छन्हु व जिथाय् बोबले न्हापा स्वया ख्वाः खिउँसे च्वं, न नं मबाः, भयाळं कस्वया चिनःम्ह खा थें छ्यों हे मल्हँसे झुके जुयाच्वन। जि ला गजब नकतिनि जेलं पिहाँ वयाम्ह थें जुल, म्हमस्यूम्ह नापलाः थें जुल, वयात पासा धकाःनं लोमन। जि विचार सागरे डुबे जुल। जिं वयात न हे मबाना। भतीचा जाबले जितः झसंग वन, चिक मिन, छुं तंगु छू थें जुल, वं जि थाय् स्वत वहे दुःखित ख्वाः, वहे अश्रुपूर्ण मिखा, हानं व हे न्हापा यागु ताल। जिके भचा साहस वल, न्यना—'पासा! जितः ला थौं झिमां मिझां दंगु गामे लाःथें जुल, नकतिनि चाल। छन्त छु जुल? छन्त आपदजूगु जितः हे जूगु भाःपी। कँ, जिं फुगु ग्वाहाली याय्।"

वं अले भचा बिचार याना: धाल—"पासा, आतक जिं छन्त छुं हे खँ मकना धैगु मदु। तर माफ या जिं छन्त छता खँ मकनागु दु, व खः जिं छम्ह प्रेमिका दु।

जि वया थाय् छ्यें न्हाबले धैथें वना। वं जितः प्रेम याः। जिं नं याना। व छम्ह जि छास फेल्लो खः।

जि छन्हु वया थाय् वना। न्हापा थें तुं फेतुना खँ ल्हाना। वं धाल—"भिसातेत ज्वीत्र मिजंतेसं हेला हे याइगु का—" 'छाय् ?' जिं न्यना।

'का, स्व! हानं लुमंकि! जि मिजंते तुति सिला नैम्ह मखु।'

'अहो, जिला गजब! छन्त जिं छु धैगु दु? छ गपाय्सकं तंचाःगु। शान्ता! जिगु पाखें छुं भूल जूसा माफ या।'

'याइका छन्त माफ। मयूल जितः छंगु सङ्गत नं। थुलि तक मिस्त घुस-घुस्या धका सिल का—'

अले जिं वयागु खँया रहस्य सिल। जिं ब्याहा यानागु वं सिया थथे धाःगु जुयाच्वन। जिं धया "शान्ता! धीरज या। जिं छन्त ब्याहा याये मखु धका छु अङ्गीकार यानागु दु ला? छ ला प्रेमया भिखारी मखु, छला जिम्ह छम्ह पासा खः....."

जिगु खँ त्वाल्हाना हे वं धाल—'थुलि हेका मखुला? छन्त ला जिं जीवनया पासा सम्झे यानागु ला छम्ह दुष्मन धकाः जुयाच्वन। छ जितःमयो। जि सीसां जिल। छ मवोसां जिल। जितः आ कालया म्हुतुं लिकायेगु सुयां शक्ति मन्त। मयूल जि च्वने मयूल।' थुलि धया व अनन्तुभ्वसुनाः ख्वल। जिं वैत तोता छ्यें वया।

अथे जूगु थनिं लच्छिति दत। वया बारे जिं छुं

Downloaded from http://www.dhamma.digital

मस्यू। थौं थ्व पत्र छगू थ्यन। पासा! जित तस्सकं हे पश्चात्ताप जुल। जिगु मने मिच्यात……।"

थुलि धया वं जितः चिट्ठी बिल। पत्रे थथे च्वया तल—"जीवन धन!

भूल जूसा क्षमा। जि आः वने त्यल। जितः आः थन लापलाय् फै मखुत। छंत जिगु अन्तिम स्मरण।

बहे दुःखी,—"शान्ता"

अले जिके थुजोगु भावना वल—"पश्चात्ताप, छु थुकियात हे आत्माया चित्कार धाइगुला?

(च्वसा पासा द्वारा प्राप्त)

स्वागत-भाषण

श्री कुलधर्मरत्न एस० ए० (कमर्स) बी० एल०

[२००८ कार्तिक २२ गते (नवम्बर १९५१) तिनिख्येले जूगु सारिपुत्र व महामौद्गल्यायनया अस्ति धातु स्वागत समारोहे कुलधर्मरत्न एम० ए० जुं अंग्रेजी भाषं बिया दीगु स्वागत भाषण]—सम्पादक।

थुगु ऐतिहासीक मौकाम जिं छुं शब्द ल्हाय् गु इच्छा याना। थौं झीगु न्ह्योने-थ्व भगवान बुद्धया जन्म भूमि हे तुं वसपोलया प्रमुख-निम्ह शिष्य पिनिगु अस्थि धातु बिज्याना च्वंगु दु।

थ्व अस्थि पुजायाइपिं मूर्तिपूजक, अन्ध-विश्वासी, असत्यधर्मी थुपिं खः धयागु निन्दा व समालोचना झीत याना च्वंपीं नं दु धयागु नं खँ न्यने दु। थुलि जक मखु गुम्ह सिनं ला थ्व अस्थि हे सकलि गु ख ला मखुला थ्व क्वें सुयागु छुकियागु धका शङ्का पिकया नं खँ ल्हाना जुल धागु नापं न्यना।

उकीया निमित्तीं, थथे समालोचना याना दिपिंत छुं बोध याय् फैला धयागु उद्देश्यं जिं वेक पिन्त थ्व अस्थिया संक्षिप्त इतिहास छकु कने।

सच्छि दँति न्ह्यो सर एलेकजेन्दर कनिङ्घामं भोपाल राज्ये बँम्हुया पुलां पुलांगु वस्तूया अविशेष लुयेकः उकिं बिते जुय धुंकु गु जमानाया अन्वेषण याना च्वंगु हेतुं ज्या सना च्वंगु बेलस सांची दया च्वंगु स्वंगूगु स्तूपया दुने व सतधारास च्वंगु निगू गु स्तूपया दुने थ्व अस्थि लुईकल।

सांची ५ फीट् ताहाकगु लोहं छपाया क्वस १॥०-१॥० फीट् हाकगु फी-लोहंया तग्वः गु सन्दु निग्वल लुल। थ्व सन्दुया पुसाय् ब्राह्मि आखलं छगूली "सारिपुतस्स" धयागु व मेगुली "माहा मोग-लानस्स" धका सिला लेख याना तः गु जुल। थ्व पुसा खुगूईंच ख्वातु।

सारिपुत्रया अस्थिया बत्ता—दक्षिणपत्ति च्वंगु सन्दुया दुने तग्वः गु तुयुगु सलांया पिचुगु ६ ईंच्चदुगु (चौड़ाई) व ३ ईंच जा (उंचाई) दुगु बत्ता लुल। थ्व बत्ताया दुने सारिपुत्रया अस्थि छगू ईंच थ्यंमथ्यंगु हाकदुगु व न्हेग रत्न लुल।

मौद्गल्यायनया अस्थि बत्ता—उत्तर पती च्वंगु सन्दुया दुने मेगु सँलाया बत्ता भचा चिक्कि-गोगु व नरम गु बत्ता लुल। थुकि दुने मोग्गलानया अस्थि (क्वें) २ तुक्का लुल। थुकि मध्ये तक्कुगु पत्ति अस्थि बागूईंच (॥ ईंच) भचा मदु।

पुलाङ्गमसिं च्वया तःगु आखः—सलां बत्ताया पुसाया दुने बत्तापत्ति मसिं ब्राह्मी आखलं बागु बागु ईंचति दुगु छग छग आखः चोयातल। सारि पुत्रया अस्थि दुगु बत्तया पुसाय्—"स" धयागु आखः व महा मौद्गल्यायनया अस्थि दुगु बत्ताया पुसाय्—"म" धयागु आखः च्वया तल। थ्व आखः च्वै तगु मसी हर्क्युला नियम व पम्पीयाई यागु "पपीरी" स च्वया तःगु मसि सिकंनं सकड़ौं बर्ष

Downloaded from http://www.dhamma.digital

पुलांगु खः। हिस्दुस्ताने लूगु मसिया आखः मध्येनं थ्व दक सिकंनं पुलांगु जुल।

सतधाराया निगूगु स्तूपया दूने जनरल कनिङ्घामं नीग बत्ता लुएकल। थ्व बत्ता म्हासु नः गु दागीगु सलां यागु ३ ईंचो ब्या (चक्का) व २ ईंचि जाः (उचाईं) दुगु जुल। छग्वः बत्ताया पुसा दुने "सारिपुतस्स" धयागु व मेगु बत्ताया पुसाया दुने "महा मोगलानस्स" धयागु च्वया तः गु दु।

लिपा थ्व अस्थि इङ्गलैन्डे यंकाः लन्डने च्वंगु विक्टोरीया एण्ड आल्बर्ट म्युजीयम धागु अजायबघरे तया तल।

थ्व अस्थि लण्डने तया तःगुलिं चित्त बुझे मजुया थ्व न्हापायागुहे थासे सांची हे तुं लित तए माः धयागु खँ समस्त बौद्ध तयसं फ्वन। थुकि गौरबया खँ खः कि थ्व खेँ प्रमूख भाग कावपिं मध्ये झी नेपाल देशया सुपुत्र धर्मादित्य धर्माचार्य्य जु (जगत्मान बैद्य) नं छम्ह खः। महाबोधि सोसाईटीं थुकि तसक हे कोशिशयागु जुल। ३० दँ नं मयाक्क बराबर बौद्ध तयसं कोशिश याः गुलिं बल्लं थ्व अस्थि भारते सांची तयत लित काय् फत।

तर शान्ती-प्रिय देशपिनिगु अनुग्रह पुरा यायत थ्व अस्थि लङ्का, बर्मा, भारत व संदेश (Tibet) चाहीला बिज्याय् धुंकल। उकि झीसं नं झीगु पाले नेपाले नं बिज्याय्के माल धका व अनुग्रह याना जुल। उकिया फलस्वरूप थ्व बुद्धया जन्म भूमि-झी नेपाले—नं थौं थ्व अस्थि बिज्याय्के दुगु महान् हर्षया खँ खः। न्यने दु थ्व अस्थि ताता पाःगु देश काम्बोदीया, स्याम (थाईलायण्ड) इत्यादि थाय् मेगु बर्षे बिज्याकई धयागु। अनंलि अन्तिम रूपं थ्व अस्थि सांची छग्वल स्तूपे तैगु जुल। थ्व स्तूप थुकिया हे लागी आः दयकां वं च्वना च्वंगु दु।

वसपोलपिं (सारिपुत्र व मौद्गलयायन) थः थःगु विश्रामा गारं दना बिज्याना व थ्व अनित्यगु द्वेष व कलहया गाले दुना च्वंगु थौं कन्हेया संसारया मनुष्य-मात्रयात हानं छको शान्ती, भ्रातृत्व (दाजुक्रिजाथें प्रेमभाव याय्गु) व प्रेमया सन्देश न्यं काः बिज्याना व भगवान बुद्धं निर्दिष्ट याः थें हानं छक्य धाथें हे अभ्यास याः बिज्याकल धयागु जिगु मने च्वन। भगवान बुद्धं सकल भिक्षुपिंत थथे आज्ञा दयका बिज्यागु दुः—

"अपासित जुया च्वंगु दुःखं उद्धार यायत, अपासिया हितया लागी, हे भिक्षुपिं! छिपिं थासे थासे भ्रमण या; सारांश सर्व अक्षर स नं सुरूस, दत्थुस व लिपा नं सम्पूर्ण निर्दोषगु धर्मया प्रचार या; पवित्रताया सम्पूर्ण निर्दोषगु जीवनया घोषणा या। थगु मिखाय् धुलंमदंपिं प्राणिपिं जूसां धर्मोपदेश न्यने मखना अपूर्ण जुया च्वंपिं यक्कों दु ..... थुमिसं धर्म थुईका काई" (महावग्ग-विनय पिटक)

थौं थन झापीं सात्समूद्रपारं च्वंगु देश समेतं यापिं मान्यबर सज्जन पिनिगु अन्तर-राष्ट्रीय सम्मेलन जुनू व थन झाय् मफुपिनिगु सन्देश नं अथेहे ताता पागु समुद्र पारगु देश समेत् यागु अन्तर-राष्ट्रीय सन्देश अपालं वोगुलिं भगवान् बुद्धया च्वे च्वयागु निर्देषणया पालन हानं छको सफलता पूर्वक वसपोल (सारिपुत्र महामौद्गल्यायन) पिसं याना दिल धयागु प्रमाणित जू। ग्रीस् (युनान), इङ्गलैंड, काम्बोदिया (वीयत् नाम्), लङ्का, बर्मा, संदेश (तिब्बत), भारत ईत्यादि देशं प्रतिनिधीपिं थौं झागु दु। जापान, चीन, फीनलैन्ड, जर्मनी, देन्मार्क, सीयाम् (थाईलाण्ड), अमेरीका इत्यादि देशं सन्देश वगु सन्देश थौं थन झीके दु।

सारिपुत्र-मौद्गलयायन अस्थि स्वागत समीती

Downloaded from http://www.dhamma.digital

या सदस्य जिमिसं थ्व पवित्र अस्थियात थुगु हे भावं अर्थात् भगवान् बुद्धया सन्देश हानं छको प्रचार याय्त बिज्यात धयागु भावं हे स्वागत याना च्वना ईश्वर-पूजा मूर्ति-पूजा व अन्ध-बिश्वासं मखु। जिमिसं वसपोलपिंत शान्ती, प्रेम व बिश्व-भ्रातृत्व व प्रजा-तन्त्र तथा अहिंसाया प्रचारक रूपं स्वागत याना।

थुगु अवसर उलिहे महत्त्वपूर्ण जू गुलि कि भग-वान-बुद्धं बुद्ध गयाय् ज्ञान प्राप्त याय् धुंका लिपा थ्व उपत्यकारण बिज्या भलेजू अथवा महान अशोक थन बिज्या भले जू। अशोक थन बिज्यागुला यल देशया छचा खेरं प्यंग्व अशोक स्तूप आत्तलें दनि-गु व वसपोलया रानीचा (म्हाच) चारूमतिया नामं दयकुगु चा बहील नेपालया उपत्यकास आत्तलें दनिगुलिं पूरा सिंहे दुगु खँ खः।

थुगु अवसरं याना नेपाल व ताताःपागु देश नाप सम्बन्धया शिखः ढाले याना बिल। नाप नापं न्ह्या बलें परस्पर दुगु नेपाल व भारतया सम्बन्धयात अज्ज घनिष्ट यात।

जिं थुथाय् जोर बिई कि जिगु बिचारे ला बौद्ध धर्म छगू अन्ध-बिश्वास वा साम्प्रदायिक धर्म मखु। छगू व्यबहारिक व प्रजातान्त्रिक दर्शन शास्त्र अथवा तत्वज्ञान खः। छाय् धासा भगवान बुद्धं थथे धया बिज्यागु दु—

"हे आनन्द! छ थम्हं हे थःगु मत जु छं थःगु आश्रय छ हे जु। छं पिनेया शरण काय् मते। सत्य याके हे कात्तुक शरणं का। थ्वहे सिवाय् सुं मेपिके शरणया आशां स्वय् मते। अभ्यास उद्योग याना व थःगु मोक्ष थम्हं हे दयकी। (महा-परि-निब्बाण-सुत्त)

हानं भिक्षु सुभद्रा "बौद्ध धर्मया सन्देशे" धया बिज्यागु दुः—"बौद्ध धर्म व्यक्तिगत ईश्वर बिना हे सम्पूर्ण महत्व व पाण्डित्यया लँ केना ब्यू; आकाश वाणी अथवा दैवी प्रकाशन बिना हे दकसिबेच्वेया ज्ञान कना ब्यू; नैतिक संसार-क्रम व प्रकृति तथा भिगु अस्तित्वया शासन नियमया कारणं आव-श्यकगु न्यायोचित दण्डया बन्दोबस्त सेना ब्यू; छगू अलग्गगु "अमर आत्मा" बिना हे जीवनया अस्तित्व सम्भव धमागु शिक्षा ब्यू; स्थानीय स्वर्ग बिना हे अनन्त परम सुख हासिल याय्गु लँ क्यं; दैबी दया, ऋषि-मुनिया मध्यस्थता, निर्दिष्ट पुरोहित तपस्या बा धार्मिक आचार-विधि, बलि, स्तुति इत्यादि छुं मोक हे हानं दैबि मोक्ष कारकया प्रतिनिधि स्व-रूप जुया च्वंपिं सुं मोक्षकारक बिना हे थ्व हे पृथ्वि स थःगु हे शक्तिया प्रयोग याना थः या उद्धारक थः हे जुया थः मोक्ष प्राप्त यायेगु सम्भव गु लँ केना ब्यू।"

थ्व खँ भगवान-बुद्धया जीवन-चरित्रं हे सिद्ध जुबगु दु। वसपोलं सुयागुं ग्वाहालि मफोंसे बुद्ध गयाय् वङ्गल-सिमेया क बैसाख पूर्णिमाया दिने बोधि ज्ञान थःगु शक्ति हे थुईका बिज्यात; अथे हे तुं कुशीनगरे बैशाख पूर्णिमा खुनु निर्वाण पद प्राप्त याना बिज्यात। थ्वनीत्तां बैशाख-पूर्णिमा खुनु जूगु व हानं वसपोलया जन्म नं बैशाख-पूर्णिमा खुनु हे नेपाल तराइया लुम्बिनि बने गु दिन जूगु खः।

सकल प्राणी पिनि उद्धार जुय माल।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

मचा-खाचा

का धासा गथे म्हन ?

—श्री शुभरत्न

पूर्ण प्रभा न्यांतज्ञा कःसी च्वना चीधिकम्ह म्हाय् यात सँ छ्यंना च्वन। कमलां "मय् मय् धा धां" मांम्हं छ्यना च्वंगु सँ स्यंका दनेत प्रयत्न याना च्वन। मांम्हं कमलायात कस्सिक घय् पुना "ओह का! गपाय् धिकःम्ह न्याउ चा!" धा धां सं छ्यँ छ्यँ छम्हनिम्ह सि कया बां छ्या च्वन। रूप भतीचा पाक च्वना च्यांपत्ति हीका निपा ल्हातिं घेरा बिया च्यां पत्तिया नाप नापं थःगु मन नं टक्कर तया खयाच्वन। च्यांपत्ति थक्र नया दीवं वया मन या टक्करे थक्र नया म्हंगु खँ लुमन। वं मांम्हसिया बो साला धाल—

"यो, मां! थौं छू जि गुलि मज्जागु म्हना च्वंगु। मांयात कनेहे लोमनका।"

"मांम्हं न्यन—गय् म्हंन? आखः ब्वने व सै धका ला?"

"रूपं—अज्यागु नं म्हनी ला?"

मांम्हं—"गजागु ले? ध्येवा खुया खुया बायस्कोप सो वना धका ला?"

रूपं—"छि! खः!!"

मांम्हं—"बायसकल गः वना धकाला ले?"

रूपं—"……"

"ए!……होटेला वना च्या बिस्कूट केक् नया धका ज्वीका मखुला?

रूपं—"मखु, धयां।"

"एसा! पांय् म्हिता धका जुईका!"

"छि, छी! जि कंहे मकना निं! न्य निं न्यंरे।"

"कासा! का। धा छंम्ह कंहें याहे गुलि न्यने मास्ते वल थें हला?" (मचायात छ्योंलं क्वानां न्वात)

"रूपया साप कने मास्ते वःगु खँ फुक्कं ल्वः मं थें जुल पलख छिपा भचा विचा याना लुमंका छकूचा धाल—

"गेंड़ा की गया च्वय् च्वय् स्वर्गतं वना धका का म्हना च्वंगु।"

कमलं—"जि नं वने। जि नं वने।"

मांम्हं न्हिल, रूप नं न्हिल। अले छुं स्यूम्ह कमला नं न्हिला मां व दाजुया अनुकरण जुल।'

जय् मां भाय्

— श्री धर्म ज्योति

(१)

सरस्वती मांया सेवक जुया,
पाठशालाय् नित्य वना,
कापी, कलम, सफू ज्वना,
पाठ थ्वीकेनु स्कूल वना।

उकिं—

(२)

तर—

ब्वनेगु जिमी अंग्रेजी हिसाब,
भूगोल, इतिहाश मेगु भाषं खूब,
मदु जिमित लोगु शिक्षालय,
अपूक जुईत डाक्टर, वकील।

(३)

वनेनु झीपिं थ्व मांग याय्त,
थःगु भाषं थः ब्वने देक,
ल्वाय्नु, ख्याय्नु हे पासापिं
मते ग्याय् "जय मां भाय्" धाय्त।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

समाचार—

वर्षावास

भगवान बुद्धं भिक्षुपिनि निर्ति निसः व नीन्हेगू नियम (=विनय) दयूका बिज्यात। उलि मध्ये वर्षावास धका स्वलातक छगू हे थासे च्वना शीलादि गुणधर्म बांलाक पालन यायूगु नं छगू नियम खः। व हे नियमयात पालन याना भीं नेपायापिं भिक्षुपिं नं ह्यूदसँ वर्षावास च्वना बिज्याईगु खः। थुगुसो नं सदांया थें वर्षावास च्वना बिज्यापिनि नां व थाय् थथे :—

भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविर—श्री सुमंगल विहार।
भिक्षु धर्मालोक स्थविर—आनन्द कुटी।
" शाक्यानन्द " —शाक्यमुनि विहार' 'भोजपुर'
" सुबोधानन्द—श्रीघः विहार।
" बुद्धघोष—प्रणीधिपूर्ण महाविहार।
" प्रज्ञारश्मि—एम्० पी० महाविहार।
" चुन्द—पद्म चैत्य विहार, बुटौल।
" धर्मपाल—फँपी।
" रत्नज्योति—तः बाहा।
" महापन्थ—सुदर्शन विहार।
" विवेकानन्द—शाक्यमुनि विहार।
" संवर—श्री सुमंगल विहार।
" विमलानन्द—श्री घः विहार।

भिक्षु अनिरुद्ध—

"धर्मोदय" सभाया साप हे हितैषी भिक्षु अनिरुद्ध "धर्मोदय" या उद्धार यायूगु शुभकामना यासे थुकीया हे छागी सहायता फवनेत ल्हासा बिज्यागु दु। जिमित आशा तथा विश्वास दु वसपोल या शुभकामना पूर्ण ज्वी।

नेपाले "धर्मोदय" परिवार

थुगुसी "धर्मोदय" या विशेष सभाया लागी धर्मोदयया उपसभापति भदन्त आनन्दकौसल्यायन व "धर्मोदय" या सम्पादक भिक्षु महानाम "कोविद" नेपाबिज्यागु दु। नापं कोषाध्यक्ष श्री मणिहर्ष ज्योति जु नं झागु दु। "धर्मोदय" या गुगु उद्देश्यं वसपोलपिं बिज्यागु खःउगु सम्पूर्ण उद्देश्य सफल जूगु समाचार दु।

भदन्त आनन्दकौशल्यायन नेपाः च्वना बिज्याः जोछिया गुगु उद्देश्यं नेपाः बिज्यागु खः उकि अतिरिक्त मेमेगु नं कार्य याना बिज्यागु दु। थासे थासे धर्मोपदेश नं याना बिज्यात। श्रीघः विहारे निन्हु गुँलाया धर्मोपदेशे भाग कै बिज्यात। गुकिया अनुवाद भिक्षु सुबोधानन्दं याना बिज्यात।

श्री सुमंगल विहारे नं वसपोलं धर्मोपदेश याना बिज्यात। अनया अनुवाद श्रामणेर सुदर्शनं याना बिज्यात।

"धर्मोदय" या परिवार गुगु उद्देश्यं नेपा बिज्यागु झाःगु खः। उगु उद्देश्य पूर्ण याना कलकत्ता ल्याहाँ बिज्याय् धुंकल। झाय्धुंकल।

धर्मोपदेश

थुगुसीनं सदांया थें गुँलाया धर्मोपदेश विहारे-विहारे जूगु खबर दु। श्री घः विहारे भिक्षु सुबोधानन्दं विशेषयाना धर्मोपदेश याना बिज्याना च्वन। श्री सुमंगल विहारे भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविरं तथा भिक्षु संवर द्वारा धर्मोपदेश जुया च्वंगु दु।

एम्० पी० विहारे नं भिक्षु प्रज्ञारश्मिजुं गुँला लच्छि या धर्मोपदेश बिया च्वंगु दु। उपासक उपासिकापिसं नं श्रद्धापूर्वक न्यना च्वंगु दु।

———

Downloaded from http://www.dhamma.digital

पिहाँवय् धुंकल ! पिहाँवय् धुंकल !!

प्रतिक्षा याना च्वने म्वाल !

"मिलिन्द-प्रश्न"

(हिन्दी अनुवाद) अनुवादकः—त्रिपिटकाचार्य

भिक्षु जगदीश काश्यप, एम० ए०

पिकाह्म : "धर्मोदय सभा"

यदि धात्थेंहे बौद्ध-धर्मया विषये सकल प्रकारया शंका समाधान याय्योसा तथा बुद्ध-धर्मया बारे पूरा-पूरा ज्ञान लाभ याय्गु मन्दुसा, लिपा नुगः मछिका च्वनेम्वाकः थौंहे झिकय् याना बा न्याना ब्वनादिसँ लुमंका तयादिसँ भोँया अभावं याना सफू आपा छापे जूगु मदु। छगूया मूल्य ६॥) जक

पिहाँवय् धुंकल ! पिहाँवय् धुंकल ।

सर्व प्रथम नेपाली भाषाय् अनुवाद जूगु भगवान् बुद्धया व्यावहारिक सरल उपदेश दुगु

"धर्मपद"

विश्वे धमपदया अनुवाद जुया मच्वंगु भाषा शायद छुं दई। नेपाली भाषाय् थ्व अनुवादं छगू तद्धंगु कमी पूर्ण जुल। अनुवादकः भिक्षु अमृतानन्द। प्रकाशकः धर्मोदय सभा।

भोंया अभावं याना अल्पमात्र छापे जूगु दु। याकनं थःगु लागी आडर बिया दिसँ। मू० भारते केवल ॥) नेपाले ।५०

लुम्बिनी विशेषाङ्क

लेखक भाजु मयूजुपिं;

लुम्बिनीया बारे आवनतुं ऐतिहासिक, महत्व दुगु कहानी, कविता, निबन्ध आदि च्वै दिसं। आगामी दिसम्बर मासया अंक लुम्बिनी विशेषाङ्क विशाल तथा अपूर्व रूपं सचित्र याना पिकाय्गुजुया च्वंगु दु। लेख अक्टुबर महीनाया भित्रे थन कार्यालये थ्यने माः।

लेख नापं थःगु फोटो (किपा) तय्गु इच्छादुपि लेखक भाजु मयूजुपिसं बाँलागु तस्बीर व ब्लोक खर्च कं०रु० १०) बिया हया दिसं। ब्लोक छिकपिन्त मासा लित छ्वया हया बी।

सम्पादक—"धर्मोदय"

छिकपिनि रेडियो स्यना च्वंगु दुकी छु !

दुसा,

झासँ, स्वयादिसँ, परीक्षा यानादिसँ

छिकपिनि विदेशे यंका च्वने म्वाक थःगु हे देशे रडिओ मरम्मत (ल्हनेगु) याना च्वनागु दु। पुर्जा आदिया सामान मासां जिमिगु धुकुती (स्टोके) दु। न्हू न्हुगु मासां सलाह बो। झिके याय् मासां याना बो।

व्यवस्थापक,

बिजुलिबाहादूर, पाल्पा-तान्सेन।

Printed and published by Bhikkhu Amritananda Secretary, Dharmodaya Sabha at General Printing Works Ltd 83, Old China Bazar Street, Calcutta.

Downloaded from http://www.dhamma.digital